

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Jan Ptáček

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Jan Ptáček

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím

Vypracoval:

Vedoucí bakalářské práce:

Studijní program:

Datum odevzdání:

Jan Ptáček

Doc. JUDr. Dr. Jan Hejda

Sociální pedagogika,

specializace bezpečnostně právní

27.4.2007

Zadání bakalářské práce

NÁZEV PRÁCE:	Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím
ZADÁNÍ PRÁCE:	Práce bude zaměřena na vymezení základních pojmů, definování rolí obětí a pachatele, znaky a formami domácího násilí, trestnou činností související s DN, policejní strategie při kontaktu s DN, obrana před DN, spolupráce se státními a nestátními organizacemi, možnosti řešení DN v jiných zemích. Výstupem práce budou návrhy de lege ferenda ke komplexnímu a kvalitnějšímu přístupu k řešení domácího násilí policií ČR.
JMÉNO STUDENTA:	Jan Ptáček
ROČNÍK:	2.
OBOR:	Sociální pedagogika
SPECIALIZACE:	Bezpečnostně právní
VEDOUCÍ PRÁCE:	Doc. Dr. JUDr. Jan Hejda
KATEDRA:	Společenských věd FM VŠE
TERMÍN ZADÁNÍ:	6.4.2006

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»**Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím**«
jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

České Budějovice, 2007

---

podpis studenta

Poděkování

Rád bych poděkoval

Doc. JUDr. Dr. Janu Hejdovi,

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

za vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce.

Anotace

Pojem domácí násilí je velmi aktuální a stále více diskutovanou oblastí zahrnující širokou škálu projevů patologického chování. Jde o velmi rozšířený a současně nejméně kontrolovaný druh násilí. Bakalářská práce poskytuje souhrnné informace o domácím násilí a dále se zaměřuje na policejní strategii při kontaktu s oběťmi a pachateli této trestné činnosti. Klíčová role v systému patří Policii ČR, která se ve většině případů dostává jako první do kontaktu s obětí a pachatelem a je zmocněna ke kontrole a zamezení sociálně nepřijatelného jednání. Důraz je tedy kladen na kapitulu č. 4, kdy policisté mohou a musí reagovat na zjištěné násilí, zajistit především ochranu oběti a zabránit pachateli, aby v dalším násilí pokračoval. Nový zákon, který vstoupil v platnost 1. ledna 2007, zavádí řadu změn, na které je nutno reagovat.

Součástí práce je psychologický náhled na tuto problematiku, návod na obranu před domácím násilím, zjištění současného stavu z pohledu jiných zemí a vytyčení organizací zabývajících se pomocí obětem. K dokreslení teoretického rázu práce jsou uvedeny statistiky případů, bezpečnostní plán pro oběti násilí a kasuistika případu.

OBSAH

ÚVOD	6
1 DEFINICE A TEORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	8
2 DEFINOVÁNÍ ROLÍ OBĚTI A PACHATELE	15
2.1 JAKÝ TYP PACHATELE SE NEJČASTĚJI DOPOUŠTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ?.....	21
2.2 ŽENA - OBĚŤ	25
3 ZNAKY A FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	29
3.1 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	29
3.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	34
4 POLICEJNÍ STRATEGIE PŘI KONTAKTU S DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	37
4.1 POSTUP POLICIE V NĚKTERÝCH SPECIFICKÝCH PŘÍPADECH	48
4.2 POLICISTA V KONTAKTU S OBĚTÍ	50
5 DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU PRÁVA	53
6 OBRANA PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM	57
7 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE POMOCÍ OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	65
8 ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ V JINÝCH ZEMÍCH	67
ZÁVĚR	70
LITERATURA	72
PŘÍLOHY:.....	74
PŘÍLOHA Č. 1: KASUISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ – PŘÍPAD	75
PŘÍLOHA Č. 2: SARA DN - POMŮCKA PRO POLICISTY	79
PŘÍLOHA Č. 3: BEZPEČNOSTNÍ PLÁN PRO OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	80
PŘÍLOHA Č. 4: STATISTIKA TRESTNÝCH ČINŮ § 215A TRESTNÍHO ZÁKONA	83

Úvod

Domácí násilí je problém, který má celosvětový charakter a potýká se s ním i Česká republika. Tato problematika vyvolává stále větší odbornou diskusi nejen státních či nestátních organizací, ale i orgánů činných v trestním řízení. Jde o aktuální problém jak pro teorii a výzkum, tak i pro praxi. V praxi jde především o vhodná legislativní řešení. Mezi základní a nezpochybnitelná fakta patří především rozšířenost a vysoká latence domácího násilí a také závažnost jeho důsledků pro přímo postižené rodiny i celou společnost. Opravdu se tak obrovsky mění charakter rodiny, že stát nabyl dojmu nutnosti zásahu do této instituce? Se změnou společnosti a rostoucími nároky na její jednotlivé členy se velmi mění i mezilidské vztahy. Jsme k sobě stále více bezohlednější, agresivnější, jde nám především o materiální statky. V rodinách se čím dál více rozvíjí dvoukariérové manželství nebo naopak jsou problémy s nezaměstnaností. Vše se odráží na fungování rodiny jako celku. Vzájemné vztahy ale nemusí být bojem. Napětí, sváry a konflikty vznikají, když jeden druhého nechápe, nebo chce být nad ním a využít svoji moc.

Řada partnerů bohužel řeší své krize právě formou domácího násilí. Jako téma své bakalářské práce jsem si proto vybral „Policejní strategii při kontaktu s domácím násilím“. V první kapitole si kladu za cíl seznámení se s teoriemi a definicemi domácího násilí. Další část se bude zabývat z hlediska společenských věd problematikou rolí oběti a pachatele. Zde budu vycházet především z dostupné psychologické literatury, článků a průzkumů organizací, které se domácím násilím již léta zabývají. Znaky a formy domácího násilí jsou třetí kapitolou, ve které bych rád nastínil jejich fakta a paradoxy. Hlavní částí je kapitola s totožným názvem jako celá bakalářská práce. Mým úkolem bylo vytyčení působnosti policistů, kteří se ve většině případů dostávají jako první do kontaktu s obětí a pachatelem. Budu zkoumat nejen současný stav, ale i to, jak je policie připravená na nový zákon. Policie ČR se totiž již od roku 2004, kdy vstoupil v platnost § 215a trestního zákona, začala v těchto případech angažovat a od ledna 2007 bude její činnost v tomto směru ještě

daleko rozsáhlejší. O tom, že to nebude téma jednoduché, jsem se přesvědčil již při analyzování různých materiálů. Přestože nové změny jsou již za dveřmi, policejní prezidium zatím nemá ucelené, systematické a důsledné názory, jak situaci řešit. Kdo bude tím hlavním aktérem, zda každý policista či speciální tým? Školení probíhají zatím jen na vyšších úrovních, a tak jsem vlastně bližší údaje o novinkách získával různými cestami a ne vždy se tyto zprávy překrývaly. Policisté ale mohou a musí reagovat na zjištěné násilí, zajistit především ochranu oběti a zabránit pachateli, aby v dalším jednání pokračoval. Součástí této kapitoly jsou i mé připomínky a návrhy, jak danou problematiku řešit. Dalším mým úkolem bude seznámení s možnou obranou či bezpečnostními plány pro oběti domácího násilí, navázání spolupráce s organizacemi, které se touto problematikou zabývají a účastníkům domácího násilí pomáhají. Součástí bakalářské práce bude i zkonstatování trestné činnosti související s domácím násilím a zjištění současného stavu v jiných zemích. Přestože se domácí násilí může týkat kohokoliv v rodině včetně seniorů, zaměřil jsem svojí práci na muže jako agresora a ženu jako oběť. Myslím si, že to je právě nejčastější případ domácího násilí.

Již teď si však dovoluji vyslovit myšlenku, která by měla patřit až na závěr. „Teprve praxe v příštím roce ukáže, zda připravované řešení domácího násilí bylo tím správným směrem“.

1 Definice a teorie domácího násilí

V definicích a teoriích domácího násilí panuje nejednotnost a uplatňují se různé ideové přístupy a výkladové koncepce. Domácí násilí totiž představuje jev, který může nabývat širokých rozměrů a různých skutkových podob, různé stupně intenzity, a to v různých kombinacích. Je to zřejmě dáno i tím, že výraz domácí násilí (Domestic Violence) byl velmi rychle zmedializován, ostatní pojmy jako je zneužívání partnera (Partner Abuse), intimní násilí (Intimate Violence) či rodinné násilí (Family Violence) zůstaly omezeny jen na odbornou literaturu. Odborníci se shodují při definování pojmu domácí násilí na určitých základních znacích. Jde především o :

- výskyt násilných incidentů,
- které se opakují,
- a to se vzrůstající intenzitou,
- čímž vzniká jasné dělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.

Přestože v těchto znacích existuje shoda, stále se odborníci nemohou dohodnout na jeho definici.

Domácím násilím se podle Dufkové, Zlámala¹ rozumí „**opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se dopouštějí dospělí nebo mladiství na svých blízkých**“. Jde o činnost vědomou. Liší se od ostatních forem delikventního chování tím, že je násilím ve vztahu osob, vytváří vztah závislosti oběti na pachateli a je zaměřeno na získání moci pachatele nad obětí. Charakteristickým rysem domácího násilí je skutečnost, že se pro svou určitou trvalost a různou intenzitu násilných aktů postupně stává součástí jejich běžného života.

Kapella a Cizek² zmiňuje šest základních typů definic domácího násilí:

---

¹ Dufková I., Zlámala J.: Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti, s. 7

² Kapella. O., Cizek B.: Definition von Gewalt, s. 17

- normativní,
- klinické,
- výzkumné,
- feministické,
- společenské,
- vývojové či vývojově psychologické.

Normativně právní definice se ve svém způsobu vyjadřování liší od odborně vědeckých definic na bázi kriminologie, psychologie či sociologie.

Kriminologický a feministický pohled shodně předpokládá, že domácí násilí se zásadně liší od jiných podob násilí a kriminality.

Feministický přístup otevřeně vyniká svojí zaujatostí pro ženskou eventuálně genderovou perspektivu v nazírání problému. Takto orientovaní autoři používají výrazy jako potřeba moci, kontroly a dominance. Do motivace pachatelů promítají patriarchální hodnotové stereotypy. Podle nich lze konstatovat, že zneužívání je agresorem používáno svobodně a strategicky k tomu, aby oběť produkovala chování, které uspokojuje potřeby agresora.

Kriminologický přístup definuje domácí násilí bez ohledu na pohlaví pachatele i oběti. Uvádí, že počty pachatelů obou pohlaví jsou vyrovnané. Syndrom týraného partnera postihuje stejným způsobem muže i ženy. Podle této koncepce by měli agresoři vykazovat určité společné povahové (osobnostní) charakteristiky. Výsledky studií v polovině 90.let však signalizovaly problematičnost této hypotézy. Zkoumaní pachatelé byli zcela protichůdné osobnosti od silně se kontrolujícího, dominantního a agresivního typu až po impulzivního, úzkostně zlostného, slabého a podezřívavého typu pachatele.

Rozdíly v definicích existují i v oblasti **forem domácího násilí**. Např. Bodnárová a Filadelfiová³ rozlišují užší definici, která zahrnuje fyzické týrání, a širší, která obsahuje i psychické, sociální či ekonomické násilí. Další rozdíl se týká **primární oběti**, tj. osoby, která je terčem týrání. V prvním případě ji můžeme chápat jako násilí mezi partnery, v druhém případě se předpokládá, že obětí se může stát kdokoli v rodině (děti, senioři). Nelze opomenout ani definice, které jsou založeny na představách o příčinách anebo o motivaci k domácímu násilí.

První pokusy o vysvětlení příčin domácího násilí byly původně založeny na jednofaktorových teoriích. Jejich hodnota spočívá spíše v tom, že mohou posloužit jako inspirace pro řešení skutečně extrémních, vyhraněných podob partnerského násilí. Jednofaktorové teorie lze dle Čírtkové⁴ dělit do tří skupin:

- **Psychologické teorie domácího násilí.** Koncentrují se na psychické vlastnosti agresora a opírají se o klinicky zaměřené zkoumání typických rysů osobnosti zneuživatele. Předpokládají, že příčiny týrání partnera jsou psychologického rázu, tj. tkví v povahových zvláštностech pachatele. Svádět příčiny domácího násilí na opakující se deprese, alkoholismus nebo osobnost agresora se sice teoreticky přežilo, nicméně prakticky dle mého názoru stále převažuje. Uplatnil se i předpoklad, že oběti domácího násilí představují určitou psychologicky ohraničenou skupinu. Odborníci se upnuli na identifikaci povahových zvláštností typické oběti domácího násilí. Za takový viktimogenní znak bylo nakonec shledáno snížené sebevědomí. Otázkou zůstává, zda tento znak není spíše důsledkem než příčinou.
- **Biologicko-genetické teorie** záhy zanikly, byly totiž schopny vysvětlit pouze obecné predispozice k agresivnímu chování, nikoli však specifické situace domácího násilí.

---

³ Bodnárová B., Filadelfiová J.: *Domáce násilie na Slovensku*

⁴ Čírtková L.: *Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí*, s.4)

- **Sociologické teorie** se prosadily poměrně pozdě. Jsou inspirovány feministickým přístupem a společné oběma teoriím je to, že vnímají domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“. Zdroje násilí spatřují v sociostrukturálních jevech souvisejících se vznikem a uplatňováním moci ve společnosti i mezi jejími jednotlivými členy. Sociologové hovoří o uplatňování moci a kontroly v duchu psaných i nepsaných norem a rolových stereotypů společnosti.

V současné době dominují multifaktorové přístupy. Nepřinášejí žádné nové teorie, ale ani pohledy, spíše spojují dřívější jednofaktorové přístupy do interaktivního modelu. Jednou z nejznámějších **multifaktorových koncepcí** je **kauzální model D. G. Duttona**⁵, který pracuje se čtyřmi strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí: makrosystémové příčiny, exosystémové příčiny, mikrosystémové příčiny, ontogenetické příčiny.

- **Makrosystém a domácí násilí** je ve společnosti podporováno a udržováno převládající hierarchií hodnot, která je založena na nadvládě a dominanci mužů, vůdčí úlohu mají ve společnosti muži.
- **Exosystém a domácí násilí** je bezprostřední životní okolí jednotlivců, zahrnuje formální i neformální sociální struktury, se kterými přichází jedinec na své životní cestě do kontaktu. Jedná se vlastně o vztahy, které poutají rodinu k makrosystému. Konkrétními faktory, které přispívají ke zneužívání uvnitř rodiny, mohou být nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost atd.
- **Mikrosystém a domácí násilí** je reprezentován samotnou rodinou. Uvnitř této sociální jednotky mohou vznikat takové konstelace situací a okolností, které zvyšují náchylnost k propuknutí domácího násilí. Jsou to například

---

⁵ in Čírtková L.: Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, s. 4

privátnost, právo na ovlivňování svých členů, předepsané role, obsáhlé, hluboké poznání druhých.

- **Ontogenetická rovina** příčiny hledá v individuálních charakteristikách pachatele, oběti a jejich vzájemné interakce. Samotný pachatel prošel specifickým ontogenetickým vývojem, pravděpodobně se naučil díky mechanismům sociálního učení řešit stresující a omezující situace agresivním chováním.⁶

Dlouhou dobu bylo vnímáno násilí uvnitř rodiny anebo partnerských vztahů jako privátní záležitost, o případech se nehovořilo. Jen v případech, kdy byla naplněna skutková podstata trestných činů, následovalo trestní stíhání. I zde se vyskytovala řada nejasností, problémů s dokazováním a málokterý případ skončil u soudu. Sama oběť raději trpěla, neboť ve společnosti existovaly názory, že si za problém může poškozená sama. Rodina pak dostala „nálepku“, které se již nezbavila.

V posledních letech se postoje k domácímu násilí začínají výrazně měnit. Jsou přijímána různá legislativní opatření (kapitola 5), ale také sociální opatření s cílem intervenovat a řešit tyto případy. Mezi základní a nezpochybnitelná fakta o domácím násilí patří především jeho rozšířenost, vysoká latence a také závažnost jeho důsledků pro přímo postižené rodiny i celou společnost. Problémem jsou oficiální čísla. V současné době se vychází z viktimologických průzkumů, se kterými nelze srovnávat oficiální kriminální statistiky policejní či soudní. Tyto statistiky jsou totiž vedeny podle jednotlivých trestných činů obsažených jako skutkové podstaty v trestním zákoně. Domácí násilí však z hlediska trestně právního představuje širokospektrý problém. Je pravda, že v roce 2004 vstoupil v platnost § 215 a trestního zákona o týrání osob žijících ve společném bytě nebo domě, který je obecně nazýván paragrafem domácího násilí, ale např. Jelínek⁷ zmiňuje 10 dalších trestných činů, které postihují problematiku domácího násilí (kapitola 5). Některé údaje lze čerpat

---

⁶ Čírtková L.: *Forenzní psychologie*, s. 244-247

⁷ Jelínek J.: *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*, s.257

z poraden a krizových linek. Ty registrují poměrně vysoký počet obětí (až 46 % z celkové klientely), řada z nich však nevyhledává pomoc policie (až 65 %). Domácí násilí se odehrává také skrytě, řada obětí a pachatelů tak zůstává nadále utajena.

Laická veřejnost i řada odborníků si kladou otázku, proč vůbec existuje domácí násilí, co je jeho příčinou? Jednoznačná odpověď jistě neexistuje. Dnešní názory počítají naopak s více příčinami, které na sebe vzájemně působí. Jedná se o vliv společnosti, její převládající názory, existence mýtů, které pomáhají ospravedlnit a bagatelizovat násilí za zavřenými dveřmi (viz kap. 2). Další vliv může mít konkrétní sociální prostředí a životní situace, jako např. ztráta zaměstnání, či jiné stresové faktory, které mohou usnadnit vznik domácího násilí. Klíčovým momentem jsou vztahy uvnitř rodiny, kdo a jak uplatňuje moc a kontrolu, kvalita vztahů a dění v rodině. Za jednu z hlavních příčin je stanovena osobnost, povahové založení agresora, jako např. sklon k agresivnímu chování, negativní emocionalita. Jako subjektivně předpokládané příčiny lze uvést alkohol, psychická nemoc, neúspěch v práci, vlastní zážitky s násilím, tradičně rodinné a výchovné představy, drogy, patologické hráčství atd. Příčiny nejsou ryze teoretickou záležitostí. Především jde o praktické posouzení situace určitého klienta.

Domácí násilí má přitom vždy svoji historii. Začíná často velmi nenápadně, takže si jeho prvních příznaků oběť často ani nevšimne. Pokud se ovšem domácí násilí hned v počátcích nezastaví, má stupňující se tendenci - opakuje se a nabývá na intenzitě. K násilí ve vztahu nedochází neustále - střídají se období násilí a relativního klidu. V násilném vztahu se totiž projevují tři faktory: láska, naděje (že se vše zlepší, že se partner změní apod.) a strach. Cyklus domácího násilí, v němž se střídá období "lábánek", vzrůstající konflikty a "usmiřování", se tak stále opakuje-navíc se stupňující tendencí. Oběť se poté často není schopna vůbec bránit. Její situaci komplikuje blízký vztah k pachateli, ale např. i pocit naučené bezmocnosti a bezradnosti.

Závěrem této kapitoly si dovolím osobní poznámku. Myslím si, že nelze striktně od sebe oddělit jednotlivé teorie domácího násilí. I multifaktorové koncepce by se měly vzájemně prolínat a je nutné si uvědomit, že jde přeci o konkrétní případy, konkrétní oběti a pachatele. Všem by mělo jít o stejný cíl. Snažit se domácímu násilí zabránit, v případě, že k němu dojde, jej okamžitě a aktuálně řešit a najít možná východiska. Zde je nutné se zamyslet nad otázkami, které mě napadají a zůstávají k řešení. Jak povzbudit ochotu k oznamování, proč oběti a svědci raději mlčí, jaká by měla být intervence zvenčí, je možné snížit závažné důsledky domácího násilí?

2 Definování rolí oběti a pachatele

Tuto kapitolu bych rád začal otázkou. Liší se od sebe postoje populace dospělých mužů a žen k problému domácího násilí skutečně diametrálně? Některé zahraniční výzkumy toto rozlišení poněkud zpochybňují. Odlišnosti shledávají spíše mezi jednotlivými vrstvami společnosti definovanými dosaženým vzděláním a také celkovou materiální a sociální úrovní. Čím nižší vzdělání a celkový sociální status, tím větší je tendence respondentů problém bagatelizovat či vnímat zkresleně. Se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání zpravidla roste vnímavost na fenomény domácího násilí.

V březnu 2001 proběhl první reprezentativní výzkum o postojích občanů České republiky k domácímu násilí. Uskutečnil jej STEM pro Bílý kruh bezpečí a společnost Philip Morris⁸. Potvrdily se v něm rozdíly mezi muži a ženami v postojích k domácímu násilí. Zajímavé je i zjištění, že dvě třetiny české veřejnosti soudí, že násilí uvnitř partnerských vztahů je závažný problém, o kterém nelze mlčet. 80 % občanů starších 15 let sice zná pojem domácí násilí, ale jen 18 % uvádí, že tomuto pojmu přesně rozumí a že má také dostatek informací, jak se tvářít v tvář tomuto jevu zachovat. Přestože proběhlo několik kampaní k problematice domácího násilí, účastnila se jí i ministryně zahraničí USA Condoleezza Riceová, v české kampani i tehdejší ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Petra Buzková, stále se mezi občany potvrzuje malá osvěta a v české populaci jsou zakořeněny falešné představy o účastnících domácího násilí. Např. z výzkumu vyplynulo, že asi 61 % lidí je přesvědčeno, že obětí domácího násilí se stávají slabé a bojácné ženy, ženy závislé a nesamostatné, které si nechají vše líbit a tím vlastně partnera navádějí k uplatňování násilí. Dvě třetiny občanů soudí, že lidé, kteří jsou známi svým slušným a korektním vystupováním na veřejnosti, se domácího násilí nedopouštějí. Projevují se zde laické psychologické implicitní teorie percepce osob.

---

⁸ <http://10.8.72.2//nasili/desatero.html> 2001, cit. 5.ledna 2002

Dvě pětiny české populace věří, že k domácímu násilí dochází hlavně mezi nevzdělanými partnery, a každý druhý člověk se kloní k názoru, že se domácí násilí týká sociálně slabých rodin. K tomu lze jen říci, že z hlediska praxe se daleko hůře dokazují případy, kdy je pachatel na vyšší úrovni vzdělání. Lépe totiž skrývá důsledky svého jednání, převažuje u něj spíše psychické násilí, s obětí manipuluje dle svých konkrétních představ a plánů.

Jaké jsou tedy **mýty o domácím násilí**? Naše literatura jich nabízí hned několik, vybral jsem především ty, o kterých se domnívám, že mají největší podíl na konzervatismu naší společnosti.

- **Domácí násilí je soukromá věc, do které se nemají cizí lidé či stát vůbec plést.** Násilí ale není možné tolerovat a je lhostejné, zda jde o násilí mezi blízkými nebo cizími osobami. Násilí není a nemůže být nikdy soukromou záležitostí. Každý má právo na ochranu své důstojnosti, zdraví a života. Nejslabším a nejzranitelnějším článkem rodiny jsou nepochybně děti. Proto se týrání a zneužívání dětí uvnitř rodin stalo prvním problémem, které řešila odborná a později i laická veřejnost. Postupně vyplynulo napovrch zjištění, že rodina se může stát místem, kde silnější ubližují slabším a závislým jedincům.
- **Mýtus o sociálně slabých rodinách.** Domácí násilí nejde ruku v ruce s materiálním blahobytem rodiny. I v dobře situovaných rodinách k domácímu násilí dochází, a může být dokonce rizikovější.
- **Mýtus černobílého vnímání aktérů domácího násilí.** Projevuje se sociálně psychologické vnímání účastníků. Rozšířená je představa, že pachatel má výlučně negativní charakter, zatímco oběť je čistá, vzorná bytost se samými ctnostmi.
- **Mýtus o nevyhnutelnosti domácího násilí.** Do partnerských vztahů přinášíme naše zkušenosti z dětství, kopírujeme modely soužití našich

rodičů. Domácí násilí však může postihnout kohokoli, aniž by zažil násilí v dětství. Při vhodné péči a podpoře jej lze stopnout. U osob, které si nesou traumata z dětství, bude terapie pravděpodobně náročnější.

- **Mýtus o typickém pachateli.** Je zakořeněná představa, že pachatel je primitivní, nevzdělaná, vzteklá, impulzivní a vždy útočná osoba, násilí se dopouští pouze nenormální a duševně chorá individua. Pravdou je, že se k násilí uchylují i jedinci, kteří jsou ve svém pracovním i osobním životě pokládáni za úspěšné, konformní a společenské lidi. Domácí agresor mívá často dvojí tvář. Násilnický je pouze ke svému partnerovi, zatímco před okolím vystupuje jako solidní a seriózní osoba.
- **Mýtus o typické oběti.** Laická veřejnost věří, že oběti se mohou stát pouze ženy pasivní, závislé, nesamostatné. Pravdou je, že neexistuje typická oběť. Kdokoliv se může dostat do pozice týrané osoby.
- **Mýtus o vině oběti.** Tento stereotyp předpokládá, že každé domácí násilí musí mít svou jasnou příčinu, např. v chybné komunikaci s partnerem. Pravdou je, že nikdo nemá právo svého partnera týrat násilím.
- **Mýtus o příčinném vlivu alkoholu nebo užívání drog na domácí násilí.** Alkohol ani drogy nejsou skutečnou příčinou. Fungují spíše jako omluva či výmluva než samotná příčina násilí.

Mezi další mýty o násilí na ženách a domácím násilí, které se nejčastěji objevují, patří:

- **Nemůže to být tak vážné, jestliže žena násilníka neopustí.**
- **Musí být hloupá, nebo se jí to líbí, jestliže je ochotná to snášet.**
- **Žena bude volná a v bezpečí v případě, že násilníka opustí, dá ho k soudu, rozvede se s ním.**

V každém případě platí, že zkreslující mýty, kterými trpí česká veřejnost, straní spíše pachatelům a pošpiňují oběti domácího násilí. Zároveň musím přiznat, že tyto mýty jsou v naší populaci opravdu hluboce zakořeněné a nebude otázkou dní a měsíců, nýbrž roků je změnit.

Zajímavé jsou i výraznější rozdíly mezi ženami a muži v oblasti kontaktu s informacemi a ve vztahu k osvětě, které z výzkumu vyplynuly. Ženy jsou novým informacím o domácím násilí otevřené, aktivně je přijímají, projevují o ně další zájem. Muži jsou naopak vůči informacím rezistentní, nezajímají se o ně nebo je bagatelizují. Zlehčují závažnost problémů a tím se odlišují v postojích týkajících se reakcí na domácí násilí. Jsou nakloněni názorové pozici, že domácí násilí může tvořit **přírozenou** součást partnerských vztahů. Podmiňují trestně právní sankce závažností způsobeného zranění. Nadměrně často odmítají oficiální intervenci ze strany státu. Vnímají jí jako vměšování se do vnitřních záležitostí rodiny. U žen je aktivnější role státu spojována spíše s pozitivními asociacemi typu ochrana před útoky násilníka, pomoc týraným osobám v rodině apod. S těmito názory velmi souhlasím a myslím si, že přesně vystihují definovaný problém.

Z výzkumu dále vyplynuly dva velmi důležité momenty, o kterých bych se chtěl zmínit. Za prvé nelze hovořit o převládajícím vyhraněném přístupu českých občanů k domácímu násilí. Mezi veřejností neexistuje jednoznačný názor, zda násilí mezi partnery je, či není čistě soukromou záležitostí rodiny. Až 71 % lidí se přiklání k názoru, že rodina na řešení problémů domácího násilí sama nestačí, ale intervenci zvenčí občané nevidí jako nutnou. 43 % populace dokonce soudí, že násilí mezi partnery je čistě soukromou věcí. Zde bude asi těžko dosažena jakási shoda. Myslím si, že pokud lidé nejsou osobně v této problematice zainteresováni, nebudou přístupni jakémukoli vměšování státu, budou se domnívat, že jde o překročení demokracie do zájmů rodiny.

Druhým důležitým momentem výzkumu byla postojová rozdílnost mezi ženami a muži v otázkách tolerance k domácímu násilí a otázky oficiálních reakcí vůči jeho

pachatelům. Z výzkumu také vyplynulo, že každý šestý občan ČR přiznává násilí uvnitř svého partnerského vztahu, tj. min. 16 % populace ve věku nad 15 let. Pokud je toto číslo spolehlivé, pak by pro nás mělo být velkým varováním.

Veškeré výzkumy do 90. let potvrzují, že většinovými oběťmi domácího násilí jsou ženy (92-98 % z celkového počtu obětí). Podle údajů a statistik poradenských center se oběť – muž pohybuje v intervalu 2-5 %. Koncem 90. let se tento obraz začíná měnit. Příkladem bývá uváděna holandská výzkumná studie Van Dijka a jeho týmu z roku 1998. Jako nejrozšířenější formu domácího násilí identifikovali badatelé jeho fyzickou variantu. Z celkového počtu se jako oběti skutečného fyzického násilí cítilo 35 % mužů a 34 % žen. Zatímco u fyzického násilí je poměr obou pohlaví velmi těsný, k viktimizaci způsobené psychickým týráním se přiznalo více žen než mužů. 30 % žen uvedlo, že zažily emocionální podobu domácího násilí, z mužů trpělo psychickým týráním 26 %. Tyto nálezy tak odporují názoru, že fyzické násilí je doménou mužů, zatímco psychické týrání koresponduje spíše se stereotypem o verbální agresivitě ženy. Holandskému týmu se tak podařilo otrást představou, že domácí násilí je výlučně jednosměrnou záležitostí, kde role pachatele a oběti jsou předem jasně rozděleny, a to podle pohlaví zúčastněných stran. Je však nutné uvést, že údaje ze statické evidence z center pro oběti domácího násilí mluví zatím jinak. Jako oběti jasně převažují ženy (v roce 2000 byl počet ženských obětí ve Vídeňském středisku 92,2 %, zatímco mužská oběť zde činila 4,8 %).⁹ Obdobné údaje publikuje v České republice i Bílý kruh bezpečí. Otázkou tedy stále zůstává, jaká je vlastně skutečná statistika žen a mužů jako obětí. I po letech zkoumání jde o otevřený problém. Všichni se však shodují v tom, že pomineme-li problém pohlaví, domácí násilí oběť silně traumatizuje. Jde tedy o to, najít efektivní postupy intervence a prevence domácího násilí.

---

⁹ Čírtková L.: *Oběti domácího násilí*, s. 14-16

Z průzkumu, který uveřejnil Bílý kruh bezpečí¹⁰, se potvrdila teze, že domácí násilí jde napříč sociálně demografickým spektrem, a je tedy nezávislé na materiálním zázemí rodiny, vzdělání, profesi a věku partnerů, a dokonce i na typu partnerského vztahu. Nejvyšší výskyt je registrován mezi manželi. U výskytu uvnitř volného partnerského vztahu typu druh-družka se propadá zhruba na jednu třetinu. Ani bývalí manželé nepatří mezi typické aktéry jevů domácího násilí. Spíše je možné se setkat s domácím násilím, které přetrvává po rozvodu partnerů, kteří spolu sdílejí společné bydliště. Toto zjištění je myslím naprosto pochopitelné. Manželé jsou k sobě vázáni jakousi „smlouvou“, kdežto u volných vztahů cítí partneři větší možnosti rychlého rozchodu.

---

¹⁰ Franková Z.: Sborník materiálů ze semináře uskutečněného dne 11. prosince 2000 – téma: „Rodinný a sexuální život zdravotně postižených“, s.6

2.1 Jaký typ pachatele se nejčastěji dopouští domácího násilí?

Psychologové uvádějí, že daleko více vědí o obětech domácího násilí než o jeho pachatelích. Násilníci i oběti pocházejí z jakéhokoli sociálního, rasového, etnického i ekonomického prostředí. Zatím neexistuje žádná výzkumně a empiricky zajištěná typologie pachatelů.

Poznatky o nich pocházejí ze tří hlavních zdrojů. Příkladem uvádí Čírtková¹¹ výzkumný projekt L. W. Shermana z roku 1982, který proslul pod názvem Minneapolis-Experiment. Výsledkem bylo zjištění, že „pachatele domácího násilí nelze házet do jednoho pytle. Ukázalo se například, že na některé skupiny osob působí hrozba oficiálních sankcí skutečně odstrašujícím efektem. Jako relevantní veličiny byly v tomto ohledu potvrzeny především zaměstnanost a rodinný vztah. Čím je pachatel závislejší na sociálních vazbách a pochodech konformity, tím citlivěji reaguje na negativní sankce, které ho diskreditují v očích sociálního okolí. Pod vlivem Shermana se prosadilo členění pachatelů domácího násilí podle jejich sociálního ukotvení. Ve hře jsou dva hlavní typy a to domácí násilník s dvojitou tváří a pak sociálně problémový pachatel domácího násilí“. Experti se navíc shodují v tom, že v rodinách ze středních a vyšších vrstev se domácí násilí hůře odkrývá.

Dalším pramenem informací o pachatelích jsou samotné oběti. Podle jevové typologie se pachatelé člení podle toho, jaké vzorce týrání partnera používají. Angličanka Pat Cravenová navrhla osm základních typů domácích násilníků:

- surovec,
- žárlivec,
- špatný otec,
- lhář,

---

¹¹ Čírtková L.: Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, s. 3

- vyděrač,
- sexuální násilník,
- pán domu
- psychický utlačovatel.

Udává, že jednotlivé typy se mohou u jednoho pachatele samozřejmě různě kombinovat.

Třetím zdrojem poznatků o pachatelích jsou psychologicky zaměřené výzkumy, které se koncentrují na psychiku agresora. Zaměřují se spíše na konkrétní výzkumné otázky, např. v čem se liší domácí agresori od pachatelů jiné trestné činnosti.

Dá se tedy shrnout, že jednoznačný osobnostní profil domácího násilníka neexistuje. Domácího násilí se mohou dopouštět různé osobnostní typy.

Šmolka¹² rozlišuje v situacích domácího násilí tři základní zdroje agresivního chování násilníka:

- Trvalé osobnostní založení (ovlivněno dědičností a výchovou)
- Drobná mozková poškození (násilník zpětně pociťuje lítost nad svým chováním)
- Dyadické reakce, tj. vzájemné působení obou partnerů, střídá se provokace a reakce.

Genderové teorie poukazují na dvě skutečnosti, které se v anamnézách pachatelů vyskytují:

- Násilnickým mužům chyběla v dětství pozitivně vnímaná postava otce.
- Násilničtí muži žili v rodině s extrémně patriarchální strukturou.

---

¹² Voňková J., Huňková M. a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, s. 58

Podle manuálu Bílého kruhu bezpečí¹³ jsou k dispozici pouze orientační typologie. Patří sem např.:

- Rozpadlý alkoholik.
- Stresovaný slaboch (domnělá či skutečná životní krize je spouštěčem, násilím potřebuje sám podporu, žena je zástupným odreagováním).
- Nepolepšitelný násilník či „sociální sadista“.
- Domácí násilník (pedant, pro okolí slušný člověk, fenomén dvojí tváře, většinou vysoce kvalifikovaný partner).
- Normální násilník (jakási oběť vlastního špatného dětství, kopíruje model původní rodiny, jestliže sám cítí vinu a přijímá zodpovědnost, je dobrá šance na zlepšení).
- Reaktivní násilník (reakce na domnělé nebo skutečné ústrky ze stran partnerky, jasný a nápadný start – začátek incidentů, příčina je pravděpodobně vztahová, interpersonální).
- Jiný pachatel (sběrný koš pro ostatní konstelace příčin a důležitých spouštěčů).

Z vyplněných dotazníků pro Bílý kruh bezpečí uvedlo 63 % žen, že jejich partner má dva vzorce chování: laskavé a přátelské, které prezentuje na veřejnosti, a násilnické chování vůči své partnerce v privátním prostředí. Na internetových stránkách www.feminismus.cz¹⁴ je k osobě pachatele uvedeno, že se z psychologického hlediska jedná o naprosto normální osobnost. Muži nepáchají násilí proto, že jsou nemocní nebo závislí, ale proto, že mohou. Mezi některé společné charakteristiky násilným mužům patří nízká sebeúcta a sebedůvěra, tito muži věří všem mýtům, které se násilí týkají, věří v nadřazenost mužů a mají stereotypní představu o mužské roli v rodině. Ze svých činů obviňují ostatní, hlavně své oběti,

---

¹³ Manuál Bílého kruhu bezpečí, roč. 2003

¹⁴ www.feminismus.cz ,cit. 15.dubna 2000

projevují dvě stránky osobnosti – veřejnou a soukromou, bití a týrání partnerky a případně pití alkoholu vysvětlují jako způsoby ke zvládnutí stresových situací. Násilí používají pro prosazení svých požadavků, cílů a pro dosažení uspokojení svých potřeb. Své násilnické chování i jeho negativní důsledky na oběti bagatelizují a popírají. Odmítají pojmenovat své chování jako násilí a týrání a používají pro ně pojmy jako hádka, manželské neshody, problém nebo těžkosti v komunikaci. Na druhou stranu se násilí dopouštějí i lidé s vysokým IQ. Ti využívají své schopnosti pro rafinovanost nepřímé agrese, citového týrání nebo psychického vydírání.

Je nutné ale zdůraznit, že pachatel bývá na přítomnost oběti v partnerském vztahu závislý a špatně snáší odchod oběti ze společné domácnost. V tomto stadiu uplatňuje sliby, dárky, výhrůžky, násilí, ovlivňování okolí, únos dítěte apod. Proto strategie policejní intervence směřující k pachateli je založena na myšlence netolerování domácího násilí. Tento princip vychází z přesvědčení, že za domácí násilí nese v plném rozsahu zodpovědnost právě pachatel nikoli oběť.¹⁵

Je tedy možné shrnout následující fakt, že převážně jde o osoby s poruchou osobnosti, většinou disociální poruchou nebo poruchou emočně nestabilní. Jen v nepatrné míře se mohou objevit opravdu nemocní lidé např. s demencí či s poruchou s žárliveckými bludy či schizofrenií, tedy s funkční poruchou, většinou u pachatelů s vyšším věkem, neléčených.

---

¹⁵ Dufková I., Zlámal J.: Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti, s.59

2.2 Žena - oběť

Nyní se zaměřím na osobnost ženy, která se nechá zneužívat. Výzkumy od počátku 70. let se také zabývají osobností týrané ženy. Jejich výsledky ukazují, že neexistuje žádný konzistentní osobnostní profil, který by ženu predisponoval k tomu, aby se stala obětí ve vztahu. Obětí násilí se tedy může stát kterákoliv žena. Jediným faktorem, který by mohl zapříčinit, že se žena nechá týrat ve svém dospělém životě a vztahu, je její zneužívání v dětství. Z dotazníků Bílého kruhu bezpečí vyplývá, že 54% týraných žen má alespoň středoškolské vzdělání. To znamená, že domácím násilím nejsou zdaleka postihovány pouze ženy, kterým chybí vzdělání a určitý rozhled a schopnosti se kvalifikovaně uplatnit ve světě práce. Ale i když disponuje v neprivátní oblasti života efektivními strategiemi, je pracovně i společensky zdatná, může být zcela naivní a bezbranná vůči domácímu agresorovi.

Oběť je opakovaně zraňována osobou, které původně důvěřovala natolik, že s ní navázala pevný partnerský vztah. Domácí násilí v jakékoliv podobě má vždy silně devastující účinky na tělo i na duši oběti. To co nejvíce paralyzuje oběť, je její těsná provázanost a často i závislost na trýzniteli. Voňková, Huňková¹⁶ popisují syndrom „připoutání“, který se „vyznačuje loajalitou k násilníkovi; neschopností vyhledat pomoc venku; neschopností opustit vztah.“

K typickým důsledkům domácího násilí patří pestrý obraz příznaků:

- zvýšená psychická zranitelnost,
- ztráta sebevědomí,
- ztráta životních iluzí, o které se opírá duševní stabilita,
- pocit bezmoci,
- intenzivní pocit viny, sebeobviňování,
- nápadná oddanost vůči trýzniteli,

---

¹⁶ Huňková M., Voňková J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*, s.82

- emocionální labilita,
- vymizení radosti ze života, ztráta osobních perspektiv,
- získaná nedůvěra ve vlastní síly,
- sebedestruktivní či depresivní ladění.

Oběti domácího násilí si v násilí a ponižování, kterému jsou vystaveny, nelibují, často však mají pocit, že jej musí přetrpět, že nemají jinou možnost. Odejít z takového rodinného prostředí skutečně není jednoduché a především není kam odejít (!), některé ženy se za situaci doma stydí, bojí se nepochopení, samoty, že neuživí své děti, jsou závislé na partnerovi. Násilník navíc často svou oběť tyranizuje i poté, co se jej pokusí opustit. Oběti nejčastěji trpí úzkostnými stavy, depresí, pocitem zneuctění, pocitem nespravedlnosti, provizoria (pokud se nachází v azylu), pocitem izolace, dále psychosomatickými potížemi a dalšími symptomikami, které lze zařadit pod posttraumatickou stresovou poruchu.

Nejčastěji u oběti je možno vidět problematické chování:

- **Manipulace:** Týraná žena se naučí vnímat realitu pokřiveným, zmanipulovaným způsobem. Aby alespoň zdánlivě rozuměla tomu, co se jí děje, hledá pro sebe přijatelné vysvětlení. Myslí si, že je povinna vyhovět okamžitě partnerovým přáním, i když jsou podivná. Ztrácí schopnost spolehlivě pro sebe rozlišit, co je, a co není normální.
- **Zablokované ventilování vzteku:** Oběti domácího násilí se usilovně snaží utéci před konflikty. Nejsou schopni normálních reakcí, když si na nich někdo vylévá vztek, ani když samy cítí vztek.
- **Disociace:** Disociace je účinný způsob, jak otupit prožívání emocí. Jde o psychický mechanismus, který chrání oběť před tím, aby naplno prožívala bolest ať už fyzickou či psychickou. Má různé podoby. Může jít o úplné „vymazání pocitů“ (týraná žena vlastně nevnímá, ačkoliv působí podněty), o psychogenní amnézii (ohraničenou ztrátu paměti).

- **Minimalizace násilí:** Souvisí s manipulováním reality. Oběť domácího násilí popírá vážnost incidentu i celkové situace, je to forma iluzorní obrany. Minimalizace pomáhá redukovat strach z budoucího vývoje domácího násilí, činí problém menším.
- **Přílišná ochota vyhovět:** U obětí časem vzniká nápadná tendence vyhovět násilníkovi, a tak eliminovat startéry pro výbuch jeho agrese. Smyslem extrémní vstřícnosti je předcházet jakýmkoli konfliktům¹⁷.

Oběti domácího násilí lze dělit na:

- **Oběť na počátku samostatného života** je motivována především pevným rozhodnutím ukončit soužití s násilníkem. Oběť ví, že se nechce vrátit zpět.
- **Oběť na útěku před domácím násilím** je motivována strachem o bezpečnost svou a dětí, ve hře je také potřeba po klidu a vydechnutí, potřeba načerpat síly. Oběť nemá představu o budoucnosti, momentálně se rozhodla na čas odejít.
- **Nevyhraněná oběť** může být motivována snahou vyzkoušet si na nečisto život bez násilníka. Prostě zkouší, co pobyt mimo společnou domácnost udělá s ní a s jejím vztahem. V takovém případě mívá pocit či věří, že naplněná hrozba jejího odchodu pohne násilníka k tomu, aby se polepšil.

Při odchodu z domova mají oběti problémy:

- strach z týrajícího partnera a pocit bezmoci,
- obavy o zajištění existence (bydlení, stravování, zajištění dětí, atd.),
- negativní myšlení (stejně mi nikdo nepomůže),
- nedostatek víry v sebe samu,
- nedostatek životní energie (strach z budoucnosti),

---

¹⁷ www.mvcr.cz ,cit. 18.srpna 2001

- neschopnost nebo snižená schopnost se rozhodnout.

Oběť potřebuje zažít pocit bezpečí, důvěru a porozumění, zpracovat své zážitky z domácího násilí, ventilovat emoce, zbavit se naučené bezmoci, stimulovat víru ve vlastní síly, pochopit, že násilí není ani normální ani nevyhnutelné, potřebuje získat informace a dovednosti pro život bez domácího násilí¹⁸

Domácí násilí je často tím nejskrývanějším rodinným tajemstvím. Některé ženy nikdy o násilí neřekly ani svým nejbližším. Týrané oběti často trpí studem a mohou uvádět jiné důvody pro příznaky svých posttraumatických projevů a reakcí. Mají tendenci minimalizovat, skutečnost je zpravidla horší, než uvádějí. Často trpí násilím poměrně dlouho, než se rozhodne pomoc zavolat. Důvody pro rozhodnutí bývají strach o vlastní život nebo napadení dětí. Oběť je ve stadiu, kdy již na svou situaci rezignovala a nehledá únikovou cestu. Svou roli zde může sehrát i negativní zkušenost s předchozími intervencemi policie a ostatních institucí, u kterých hledala pomoc. Oběť od služebního zákroku očekává, že násilí bude zastaveno. Je bezradná, propadá beznaději. Doufá, že jí policie bude věřit a její informace brát vážně. Očekává pochopení pro svou nesnesitelnou situaci. Reakce ze strany policie proto musí být adekvátní a především musí chránit oběť s přihlédnutím ke zvláštnostem domácího násilí. Policie musí vyhodnotit situaci a přijmout taková opatření, která zabrání další eskalaci násilí. A to je v současnosti problém číslo jedna. Změna trestního zákona a s tím souvisejících metodických pokynů pro orgány činné v trestním řízení jsou jistě velmi důležité a měl by být ku prospěchu oběti. Je však nutno vzít v úvahu presumpci nevinu pro pachatele a i on se jistě bude snažit svoji osobu všemi možnými zákonnými prostředky ochránit. Druhou věcí, kterou je nutno vzít v úvahu, je osobnost policisty. Na něm bude ležet hlavní tíha rozhodnutí. Jsou policisté na tento závažný úkol připraveni? Podobným otázkám bych se chtěl věnovat v kapitole 4.

---

¹⁸ Manuál Bílého kruhu bezpečí, roč. 2003

3 Znaky a formy domácího násilí

3.1 Znaky domácího násilí

Základním znakem domácího násilí je násilí zaměřené **na blízkou osobu**.

K domácímu násilí dochází uvnitř reálného osobního vztahu mezi mužem a ženou, který může mít podobu manželství anebo podobně déle trvajícím partnerským vztahem (druh, družka). Pachatel i oběť jsou citově, sociálně a ekonomicky vzájemně závislé, blízké osoby. Jsou vzájemně svázáni řadou důležitých pojítek. Dělili se nebo dělají o společné soukromí, do svého svazku vstoupili dobrovolně na základě svého rozhodnutí. Mohou mít společné děti, majetek, bydliště. Agresor na svoji oběť útočí na soukromé půdě (nejčastěji ve společném bytě), případně někde v místech bez svědků.

Dalším znakem je opakování násilí a jeho dlouhodobost. Domácí násilí není ojedinělý a jednorázový incident, byť se závažnými následky. Střídají se fáze klidu s okamžiky násilí, po kterých následuje fáze usmírování a slibů. Projevy mohou přetrvávat i ve velmi dlouhých časových intervalech několik let. Většinou uplyne více než rok, někdy i více, než se oběť odhodlá vyjít se svým problémem navenek, případně se svěřit někomu, komu důvěřuje. A v tom spatřuji velký problém! Pokud by si totiž žena při prvním útoku uvědomila závažnost jevu a snažila se zastavit násilí hned v počátku, nebudou dle mého názoru následky tak závažného charakteru a bude daleko větší možnost řešení.

Specifickým znakem je postupný **nárůst intenzity jednotlivých incidentů**. Ty začínají opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se přidávají útoky proti zdraví a později i proti lidskému životu. Jsou-li incidenty posuzovány jednotlivě, může to vést k bagatelizaci a přehlížení ze strany orgánů činných v trestním řízení.

Role agresora a oběti se v průběhu incidentů nemění. **Pachatel uplatňuje** nad obětí **kontrolu**, a to v různých oblastech – sociálních, ekonomických, emocionálních.

Oběti domácího násilí se chovají jinak než oběti poškozené cizím pachatelem. Hledají sice pomoc, ale jen krátce, instinktivně po činu. S ubývajícím časem kolísá jejich ochota spolupracovat na potrestání agresora. Velmi často své výpovědi pod jeho nátlakem odvolávají, mění svá stanoviska v průběhu vyšetřování, ale k náhlé změně je mohou vést i motivy jako např. víra v polepšení pachatele, obavy z osamocení, finanční a materiální nejistota, pocit viny, ztráta bydlení apod. **Postoj oběti k pachateli** se dá charakterizovat jako **složitý a rozporný**.

Důležitým znakem je i specifická příčina a kořenů domácího násilí – domácí agresor není kriminálník, sám se za takového nepokládá, nemá totiž pocit, že by páchal velké nepravosti. Domácí násilí není instrumentální, ani typicky afektivní, jeho psychologickou kvalitu nejlépe označuje výraz týrání partnera. Chování útočníků nelze uspokojivě vysvětlit ani působením situačních faktorů. Vnější stresy jako například nedostatek finanční nemusí hrát žádnou roli, s domácím násilím se setkáváme i u materiálně velmi dobře zajištěných rodin. Provokace ze strany oběti nepřicházejí příliš v úvahu, jsou dokonce vyloučeny z podstaty věci samé, neboť oběť domácího násilí se vyznačuje tzv. extrémní laskavostí, tj. z násilnického partnera má strach a dělá vše proto, aby mu vyhověla a udržela co nejdéle klid¹⁹.

Gelles²⁰ popsal jedenáct faktorů, na jejichž základě je rodina náchylná k násilí více než k řádné péči a socializaci.

- 1) **Čas jako rizikový faktor:** čas, který členové rodiny tráví vzájemnou interakcí, je daleko delší, než čas v interakcích s jinými lidmi. Čím více času tráví rodina spolu, tím větší je riziko konfliktů a násilí. Rodiny s nízkým příjmem, špatným

---

¹⁹ Čírtková L.: Forenzní psychologie, s. 237-238

²⁰ in Bentovim A.: *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, s. 19-24

vzděláním apod. mají k dispozici méně prostoru i podnětů, a tím pádem více času na případné konflikty než na jiné činnosti.

- 2) **Pestrost činností a zájmů:** obecně tráví členové rodiny hodně času společně. Jejich interakce navíc probíhají v daleko větším množství činností, než jaký je počet činností mimo rodinu, takže riziko konfliktu je pravděpodobnější. Pro rodiny, v nichž dochází k týrání a zneužívání, je typické nepřiměřeně negativní a nenávistné chování mezi členy. Rodiče dopouštějící se týrání a zneužívání mají také tendenci vnímat určité projevy spojené s normálním vývojem dětí jako nepřátelské a vzpurné chování.
- 3) **Intenzita prožívání:** charakter rodinných interakcí je svébytný, a proto je intenzita a stupeň jejich prožívání větší. Jedovatá poznámka vyřčená členem rodiny má často větší dopad než stejná poznámka pronesená v jiném prostředí. Charakteristickými znaky rodin, v nichž dochází k násilí, týrání či zneužívání, jsou vzájemná protikladnost, vyšší stupeň kritičnosti, vyhrožování, častější křičení – to vše jsou důkazy extrémní intenzity prožívání. Existují i opačné tendence – vyhýbání se interakci – možná jako způsob vyhnutí se konfliktu a jeho intenzitě, které jako by byly určeny daným a nevyhnutelným scénářem. V rodinách tohoto typu chybí vřelá a přátelská interakce.
- 4) **Střetové situace:** mnoho rodinných interakcí je svým charakterem zákonitě konfliktních už v tom smyslu, že v nich jsou vítězové a poražení, ať už jde o to, jaký televizní program se bude sledovat či jaký automobil by se měl koupit. Při rozdílnosti názorů nevykazují rodiny, v nichž dochází k násilí, dostatečné společenské dovednosti k tomu, aby se s rozdíly vyrovnaly.
- 5) **Právo ovlivňovat:** příslušnost k rodině znamená, že její nejsilnější člen má právo ovlivňovat hodnoty, postoje a chování ostatních členů rodiny. Rodiče týrající své děti mají v zásadě dva extrémní přístupy: buď jsou silně autoritářští, necitliví vůči schopnostem a potřebám dětí, zneužívají své moci

a uchylují se k tvrdým metodám, nebo si děti nevšímají, jsou vůči nim necitliví a nekladou na ně žádné nároky.

- 6) **Rozdíly ve věku a pohlaví:** rodina je jedinečná tím, že je tvořena členy různého věku a pohlaví se zakořeněnými názory na společenské postavení jednotlivých pohlaví, věk a uplatňování autority. Mezi jednotlivými generacemi, rodinami a pohlavími existuje velké nebezpečí konfliktu. Rodiny, v nichž dochází k násilí, jsou charakteristické patriarchálními názory ovlivňujícími dětství jednoho či obou rodičů: ženy a děti jsou považovány za vhodné oběti násilí a zneužívání.
- 7) **Přisuzované role:** pokud muž žije nebo se ožení se ženou mající dítě (nebo naopak), jsou zúčastněnými osobami nevlastní rodič, nevlastní děti a nevlastní sourozenci. Autorita a vztahy závislostí jsou tak definovány společností vybudovanou představou, jež dává dospělým práva klást požadavky na socializaci dětí a očekávat jejich plnění. Tyto požadavky však mohou být zdrojem konfliktu. V nově utvořených rodinách je zaznamenán vysoký počet případů rodinného násilí, např. sexuálního a fyzického zneužívání.
- 8) **Soukromí:** moderní rodina je soukromou institucí, schovanou před očima, ušima a často i pravidly společnosti. S narůstající mírou soukromí zákonitě klesá společenská kontrola. Pro rodiče se sklony k násilí a zneužívání je typické extrémně deformované vnímání okamžiku, kdy je vhodné děti potrestat.
- 9) **Nedobrovolné členství:** zatímco existují bývalé manželky a bývalí manželé, nejsou žádné „bývalé děti“ či „bývalí rodiče“. Zde vidíme neustálý rozpor – na jedné straně autorita státu a práva dítěte potřebujícího ochranu, na druhé straně děti, které jsou nedobrovolnými členy organizace – tedy rodiny – jejíž integrita je chráněna na úkor jejích členů. Členství v rodině může představovat právo očekávat a zároveň poskytovat péči, starost o druhé, vlídnost a podporu. V rodinách, kde dochází k násilí a zneužívání, musí jejich

členové počítat s tím, že se ocitnou v osobní, společenské, materiální i právní pasti.

10) **Stres:** rodiny mají sklon ke stresu, procházejí neustálými změnami či přechody. Události životního cyklu, např. narození dětí, jejich vývoj, dospívání, stárnutí, smrt atd. představují změny, jež mají na rodinu nevyhnutelný dopad. Násilné řešení stresu je typickou naučenou reakcí v rámci rodiny. Pro rodiny, v nichž dochází k násilí, je charakteristická vysoká míra stresu.

11) **Důkladná znalost minulosti:** silné stránky a zranitelná místa, oblíbené a neoblíbené věci, lásky a obavy jsou známy všem členům rodiny. I když tyto znalosti a informace mohou pomoci udržovat dobrý vztah, mohou být rovněž zneužity pro případný útok na soukromí a vést ke konfliktům.

K tomu ještě Bentovim dodává, že dalším důležitým faktorem, který bývá dáván do souvislosti s násilím v rodinách, je tzv. **cykličnost násilí** (mezigenerační přenos násilí). Čím většího stupně násilí se rodiče dopouštějí na svých dětech, tím hrubější jsou tyto děti k sourozencům. Čím více jsou manželé hrubí na manželky, tím hrubější je manželka na své děti. Násilí prožité v dětství se opakuje o generaci později. Míra následného násilí závisí na intenzitě a délce týrání a zneužívání.²¹

---

²¹ Bentovim A.: *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, s. 25

3.2 Formy domácího násilí

Lovaš²² vymezuje formy domácího násilí z hlediska **zúčastněných osob** a z hlediska **chování se lidí vůči sobě**.

První hledisko zahrnuje:

- násilí partnerů (manželů) vůči sobě,
- násilí rodičů (dospělých) vůči dětem,
- násilí dětí vůči dětem (sourozenecké),
- násilí dětí vůči rodičům,
- násilí vůči starým osobám.

Druhé hledisko pak mluví o pěti druzích zneužívání a trápení:

- fyzické zneužívání,
- sexuální zneužívání,
- psychologické zneužívání,
- emocionální zneužívání,
- materiální (ekonomické) zneužívání.

A o dvou druzích zanedbávání:

- úmyslné zanedbávání,
- neuvědomělé zanedbávání.

Jiní autoři vymezují **druhy násilného jednání** v rodině a domácnosti následovně:

- **fyzické** – strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, házení předmětů, znehybňování oběti např. přivazováním, zatlačováním do kouta,

---

²² Lovaš L.: *Sociální psychologie násilí*, s. 174-175

- **psychické** – zahrnuje zejména slovní týrání, ponižování, zesměšňování na veřejnosti i v soukromí, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy, vyhrožování zmrzačením nebo zveřejněním pomlouvačných údajů o oběti,
- **sexuální** – zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány, které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí,
- **ekonomické** – znamená zamezení možnosti oběti disponovat finančními prostředky, ať rodinnými nebo vlastními.

a dále formy **násilného jednání**:

- **sociální izolace** – absolutní uzavření rodiny, zákaz styku s příbuznými a s přáteli, zákaz telefonování, vycházení, přikazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné. Vyčerpávající dohled nad životem, zákaz nebo naopak určování literatury, poslouchání televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů,
- **zastrašování** – použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, gesta, ničení majetku, týrání zvířat, vyhrožování. Dále používání výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání vraždy dětí nebo partnerky, vlastní sebevražda, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí,
- **vyčerpávání** – přikazování někdy až nesmyslné práce, odepírání spánku, potravy, tekutin,
- **citové vydírání** – permanentní nadávky, kritizování, sekýrování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasným poskytováním laskavosti, odpíráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou.
- **ekonomické týrání** – zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, dennodenní kontrola nákupů, znemožnění přístupu k rodinným příjmům nebo naopak neposkytování finančních prostředků na chod rodiny, vystavování rodiny

hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny, rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování a popírání potřeb dětí,

- **vydírání** – jehož nástrojem jsou zejména děti, je označování oběti za špatného rodiče, navádění dětí proti druhému rodiči, vulgární a násilné chování, pohružky, že v případě odchodu druhý rodič už děti neuvidí,
- **zneužívání „práv“ muže** – zacházení s obětí jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, osvojení si práva o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje role v domácnosti.²³

Domácí násilí není hádkou, ve které vedou spor dvě rovnocenné strany. Domácí násilí likviduje symetrický vztah partnerů, vytváří jasné dělení rolí na kontrolující, násilnou osobu a osobu ohroženou, závislou. Pochopení této podstaty domácího násilí je klíčem k porozumění tomu, jak se chová oběť. Setrvávání v blízkosti agresora, útěky a opakované návraty k němu, podání a vzetí zpět trestního oznámení se pak jeví jako srozumitelný důsledek násilného vztahu. Veřejností bývá někdy zaměňován pojem rodinná rozepře či konflikt a pojem domácí násilí. V případě konfliktu jde o situačně podmíněnou záležitost mezi dvěma konfliktními stranami, jejich vztah je hodnocen jako symetrický a není tematizován. Domácí násilí je funkcionální, slouží prosazování zájmů, jeho cílem je stabilizace nadvlády a kontroly.

---

²³ Voňková J., Huňková M. a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, s. 20-21

4 Policejní strategie při kontaktu s domácím násilím

Domácí násilí je stále považováno za věc soukromou, do které stát nemá zasahovat. V současné době nabývá na významu velká změna, která se zaměřuje na samotnou příčinu domácího násilí a prioritně na ochranu oběti.

Zákon má platit od 1.1.2007²⁴, a bude jistě nutná delší doba, aby se mohlo zhodnotit, do jaké míry je zákon účinný, zda budou nutné jeho změny a zda v praxi bude tento zákon přínosem pro oběti. Vzhledem k tomu, že do doby psaní této práce zatím nebyly vydané metodické pokyny, kterými by se stanovil postup policistů, není zcela jasné, které útvary policie budou mít tuto rozhodovací pravomoc – vykázání, omezím se v této části především na možné návrhy.

Policie je ze zákona povinna zajišťovat bezpečnost občanů a poskytnout pomoc každému, kdo se na ni se svou žádostí obrátí. K tomu je třeba jednat rychle, odborně a nepřetržitě. Navíc jsou veškeré policejní služby poskytovány zdarma. Nejcitlivějším problémem je právě řešení případů domácího násilí. Je zde určitý střet mezi chráněnou domovní svobodou a ochranou života, zdraví a jiných práv a svobod oběti. Policisté tedy mají prvořadý úkol – pomoci oběti a zastavit násilí. Bohužel současné právní normy sice zahrnují skutkovou podstatu „domácí násilí“ a vyjadřují specifické znaky tohoto trestného činu, ale tato skutečnost neodpovídá nynější praxi. Nevyžaduje se, aby u oběti vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké příkoří. Z toho plyne také povinnost policie zkoumat, zda se jednalo o jednorázový útok, který nenaplnuje požadované znaky skutkové podstaty § 215a trestního zákona. Policejní orgán potom nevyžaduje souhlas poškozené osoby s trestním stíháním osoby blízké.

---

²⁴ Zákon o Policii ČR č. 135/2006 Sb.

Bohužel současná praxe ukazuje, že policisté na tyto situace a jejich řešení nejsou připraveni. Při zákrocích u nich panuje určitá nejistota, jak situaci vyhodnotit, jakým způsobem komunikovat s obětí a pachatelem, jak na místě problém řešit, jaká opatření přijmout apod. Policie nemohla až do ledna 2007 pachateli ukládat omezující podmínky, či jej dokonce vykázat ze společného domu či bytu. Z výše uvedených důvodů u policistů patří tyto případy k nejméně oblíbeným vzhledem k vysoké náročnosti na řešení a komunikaci se oběma stranami incidentu, náročnost na dokazování a vysoké administrativě. Navíc ne všichni policisté jsou schopni tyto situace zvládnout psychicky a zakročit na místě činu správně. Přitom je nutné pamatovat i na vlastní bezpečí, neboť může dojít k napadení zakročujícího policisty ze strany pachatele. Tedy komunikace, navázání kontaktu s oběma stranami, zvládnutí emocí patří mezi prvotní úkony společně se vhodně zvolenou taktikou. V případě agresivity pachatele je prvořadým úkolem ochránit zdraví a život oběti. Ale jak? To je asi nejčastější otázka policistů. Teorie je jedna věc a praktické řešení věc druhá. Z metodického pokynu č. 2/2004 ředitele úřadu SKPV Policejního prezidia vyplývá:

- **Jednat profesionálně, oprostít se od subjektivních pocitů vlastního hodnocení situace a nepřipustit projevy zvyšující nejistotu při služebním zákroku.** Jak má tedy policista zasáhnout? Musí na místě rozhodnout právě na základě zhodnocení situace a toto rozhodnutí bude jeho vlastní. Musí vzít v úvahu všechny možnosti a podle nich situaci řešit. Bude to jen jeho řešení a právě na základě vlastního rozhodnutí.
- **Zvolit vhodnou taktiku zákroku před příjezdem na místo činu.** Pravdou je, že když policisté vyjíždějí na místo, mají od operačního střediska základní informace, ale teprve na místě samém se dozvídají více a rozhodují. Těžko si tedy mohou dopředu taktiku domluvit, když neznají případ.
- **Posoudit, zda se jedná o domácí násilí a jaké je reálné riziko hrozby jeho opakování po odjezdu policie.** Pokud se jedná o rodinu, kde už policisté

zakročovali nebo zde řešili neshody mezi partnery, mohou toto brát v potaz. Těžko však někdo odhadne jednání osoby, kterou vidí poprvé, a posoudí riziko opakované hrozby. Někteří z pachatelů stačí na to, aby se uklidnil příjezd policejní hlídky, u dalšího stejná situace může vyvolat zvýšenou následnou agresi po odjezdu policie. To však policisté nejsou schopni se svým vzděláním (pokud nejsou psychologicky zaměřeni) odhadnout.

Policisté mají sice z policejního zákona řadu oprávnění a povinností při řešení případů domácího násilí, ani zde však není situace z hlediska trestně právního tak jednoznačná.

Policisté jsou povinni vždy přijmout a provést příslušné služební úkony, ale vzhledem ke specifikace každého případu nelze stanovit jednoznačný postup. Obecně tedy vyplývá povinnost dostavit se na místo a oznámené skutečnosti prověřit.

Mezi prvotní úkony patří:

- analyzovat situaci na místě, zjistit emocionální a zdravotní stav oběti, pachatele a jejich chování, v případě potřeby použít donucovacích prostředků k ukončení protiprávního stavu,
- zajistit bezpečí na místě pro všechny zúčastněné strany, chránit i vlastní bezpečnost,
- oddělit od sebe jednotlivé strany incidentu,
- ověřit totožnost účastníků a svědků a tyto odděleně vytěžit,
- zjistit, zda v domácnosti žijí děti a kde se nacházejí,
- zadokumentovat všechny informace od oběti, pachatele a svědků,
- popsat, případně fotograficky zadokumentovat vzniklá zranění, poškození a zjistit celkovou škodu,

- přijmout adekvátní opatření vůči pachateli i oběti a případně je vyzvat, aby se dostavili na určené místo k sepsání protokolu.

Následně má policista poskytnout oběti základní informace, podle možnosti a situace na místě nabídnout oběti dle konkrétních možností asistenci při převozu do bezpečí, poučit oběť o právech a informovat orgán sociálně právní ochrany dětí o dětech vyrůstajících v podmínkách domácího násilí mezi jejich rodiči. Bohužel zde musím konstatovat, že policisté nejsou připraveni na řešení těchto situací, neznají bezpečnostní plány, o kterých by měli oběť informovat, a neznají, jaké jsou možnosti pomoci obětem.

Nový zákon, na ochranu před domácím násilím, který vstoupí v platnost v České republice od 1.1.2007, vypracovala expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. Ta vycházela z toho, že není možné tyto problémy zvládnout pouze policejními opatřeními. Je zde nutná spolupráce řady organizací a složek, které přicházejí do kontaktu s oběma stranami incidentu. Čírtková²⁵ hovoří o třech vzájemně provázaných pilířích.

„První je policejní zásah, jehož cílem je především zastavení akutního násilí a ochrana oběti“. Vznikne nové opatření – vykázání ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj pro násilnou osobu. Z pohledu práva jde o správní opatření, z pohledu psychologie jde o dočasnou ochranu oběti a zajištění jejího bezpečí.

„Druhý pilíř spočívá v sociálně právní pomoci poskytované ohrožené oběti právě během lhůty deseti dní“. Zde je místo pro intervenční centra a zákon předpokládá jejich úzkou spolupráci s policií.

„Třetí pilíř je koncipován jako občanskoprávní řešení situace v daném případě, a to z iniciativy ohrožené osoby, které mezitím byla poskytnuta potřebná pomoc právní, psychologická a sociální tak, že by měly být prolomeny nejzávažnější důsledky domácího násilí, bránící oběti se kompetentně rozhodovat“.

---

²⁵ Čírtková L.: *Domácí násilí*, s.197

Navrhovaný zákon nic nemění na trestném činu § 215a trestního zákona. Model je inspirován Rakouskem a má mít především preventivní funkci. Zavádí totiž tzv. „princip rychlé reakce vůči násilné osobě“ a výrazně by měl posílit roli sociálních služeb a sociální práci s oběťmi a původci domácího násilí.

Novela zákona o Policii ČR č. 135/2006 Sb. nově stanoví:

Podmínky vykázání (§ 21a odst. 1):

Lze důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti : životu, zdraví, svobodě či zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti (zejména s ohledem na předchozí útoky).

Vykázat lze osobu podezřelou z výše uvedeného útoku a je možno ji vykázat z bytu nebo domu společně obývaného ohroženou osobou a z jeho bezprostředního okolí. Nevyžaduje se souhlas ohrožené osoby a rozhodnutí se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti. Účinnost rozhodnutí je od okamžiku prokazatelného sdělení osobě, proti které směřuje, není-li tato osoba přítomna při zákroku, od okamžiku, kdy se o něm dozví (§21a odst.2).

Obsahem zákazu je povinnost neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, a současně zákaz návratu. Podle § 21d odst. 1 trvá zákaz 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí. Dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření dle §76b OSŘ („ zákaz přiblížení“) v průběhu vykázání se však lhůta 10 dní prodlužuje až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

Nově má policista povinnost:

- v případě potřeby přivolat ohrožené osobě nezbytnou lékařskou pomoc (§ 21c odst. 7),
- zajistit při úkonu přítomnost nezúčastněné osoby, ledaže hrozí nebezpečí z prodlení (21a odst. 5),

- specifikovat prostor, na který se vykázání vztahuje, i rozsah jeho bezprostředního okolí společného obydlí tak, aby vyhovoval účinné preventivní ochraně ohrožené osoby,
- poučit vykázanou osobu o tomto prostoru a jeho bezprostředním okolí,
- vyzvat vykázanou osobu k vydání všech klíčů od společného obydlí, které drží (ta má povinnost klíče vydat),
- poučit osobu o následcích neuposlechnutí této výzvy – stíhání pro přešupek neuposlechnutí výzvy veřejného činitele (§ 47 odst.1a zákona o přestupcích),
- umožnit vykázané osobě vzít si nejpozději při výkonu rozhodnutí ze společného obydlí výlučně: věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a dokumenty,
- a do 24 hodin od výkonu rozhodnutí: další osobní věci a věci nezbytné pro její podnikání nebo výkon povolání,
- poskytnout vykázané osobě informace o možnostech ubytování jinde a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost,
- poučit vykázanou osobu o jejích právech a povinnostech a o dalším možném postupu ve věci a vyžádat si za tímto účelem od vykázané osoby adresu pro doručování.

Policista má poučit ohroženou osobu :

- o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření dle § 76b OSŘ („zákaz přiblížení“),
- o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb pomoci obětem násilí (§ 21c odst. 7),
- o následcích vědomého uvedení nepravdivých údajů, k nimž policista při rozhodování o vykázání přihlíží,

- je-li tím ohrožen provoz objektu či znemožněn výkon zaměstnání vykázané osoby podle zvláštního zákona - bezodkladně vyrozumět zaměstnavatele nebo provozovatele objektu (21a odst. 4)

Policisté mají i povinnost kontrolní:

- do 3 dnů od vykázání provést kontrolu, zda rozhodnutí dodržuje vykázaná i ohrožená osoba (při nedodržení – přestupek dle § 46 odst. 1 z.př., trestný čin § 171 odst. 1 písm. e) TZ),
- o provedené kontrole sepsat úřední záznam.

O všech úkonech je třeba napsat dokumentaci, a to ve formě úředních záznamů, rozhodnutí o vykázání musí být písemně vyhotoveno do 24 hodin od vstupu policisty do obydlí a opis rozhodnutí musí být doručen vykázané osobě a ohrožené osobě. Opis rozhodnutí a opis úředního záznamu doručí policista do 24 hodin od jeho vydání krajskému intervenčnímu centru.

Žije-li ve společném obydlí, na které se vykázání vztahuje, **nezletilá osoba**, doručí se opis rozhodnutí a opis úředního záznamu do 24 hodin též OSPOD pověřeného obecního úřadu dle místa pobytu nezletilce.

Proti rozhodnutí lze podat odvolání, které však nemá odkladný účinek.

Ve zkrácené verzi jsem zde vystihl nejdůležitější změny, které od ledna 2007 nastanou se změnou zákona. O vykázání jako zákonném preventivním opatření, jak je známe i v řadě evropských států (Rakousko, Německo, Švédsko, Itálie či Velká Británie), tak i v České republice budou o takovém opatření rozhodovat příslušníci Policie ČR. V současné době je uvedená otázka rozhodovací pravomoce řešena v rámci návrhu interního aktu policejního prezidenta. Dle Holušové²⁶ z odboru prevence kriminality MV se „v návrhu stanoví, že k rozhodnutí o vykázání bude oprávněn každý policista. Ve druhém případě se navrhuje, aby se na rozhodování o vykázání podíleli pouze vybraní policisté“. Otázkou tedy je, jaká

---

²⁶ Holušová B.: *Právní úprava ochrany před domácím násilím*, s.8

varianta návrhu bude schválena, případně zda nebudou navrženy další možnosti. Osobně se domnívám, že by bylo vhodné začít co nejdříve s proškolením policistů, s jejich dalším vzděláváním v této problematice. Ideálním stavem by bylo proškolení policistů v rámci psychologického výcviku komunikace s obětí a pachatelem, v rámci kompletního proškolení kriminalistické taktiky a psychologie pachatele a oběti u tohoto trestného činu. Viděl bych i možnost úzké spolupráce s vysokými školami zabývajícími se vzděláváním policistů. Bohužel běžná praxe ukazuje, že veškeré pokyny se na základní útvary dostanou v maximálně možném posledním termínu a o proškolení např. pořádkových policistů, vůbec nemluvě. Pokud se přihlédne k návrhu, který se jeví nejvíce pravděpodobný, že každý policista bude oprávněn tyto případy zpracovávat a rozhodovat o vykázání, pak se domnívám, že by měli policisté kromě důkladného právního proškolení projít i psychologickým seminářem. I pro policistu se bude jednat o nové situace, může se stát, že na ně nebude psychicky připraven, bude jednat pod vlivem emocí a stresu a v tom případě spíše než pomoci může nevědomky celé situaci ublížit. Kromě proškolení by bylo dobré, aby policisté prošli tréninkem, jak v případech domácího násilí postupovat. Navrhoval bych intenzivní školení, která nejsou v současné době běžná ani v případech nových zákonů. Základní filosofií kurzů by mělo být **„nikoli oběti, ale pachatelé mají nést následky násilí a policie je odpovědná za ochranu a bezpečí obětí“**. Je zde důležitá příprava a diskuse o nových opatřeních, která od policistů ve výkonu služby budou vyžadovat velkou změnu myšlení. Jsou nutná i organizační a realizační opatření, sestavení přesné dokumentace o zásazích v případech násilí v rodině, kdo bude odpovědný za kontakt s rodinami, za kooperaci s ostatními institucemi. Další velkou nutností vidím v intenzivní práci s veřejností, ukazovat na nežádoucí chování. Chybí mediální kampaň, kterou by nejen stát, ale i policie ukázala na tzv. „červenou kartu pro pachatele násilí“. Bohužel to vše do dnešního dne chybí.

Další problém vidím v tom, že na obvodních oddělení pracuje minimum žen – policistek. Určitě by totiž bylo vhodné, aby si např. oběť mohla vybrat, s kým chce o své záležitosti hovořit. Strach, zábrany a další psychologické aspekty dělají své a mnohdy je pro ženu lepší mluvit se ženou než s mužem. To se osvědčuje i např. u sexuálně motivovaných trestných činů.

Ani druhý návrh na vytvoření jakési skupiny specialistů nepovažuji za špatný. Naopak si myslím, že pokud by byl připraven na každém okresním ředitelství policie speciálně vyškolený tým ve složení – vyšetřovatel, kriminalista, příp. psycholog, bude jistě velmi ku prospěchu věci. Vzhledem k tomu, že se při případech může narazit na spletité situace, případně nespolupracující pachatele či oběti, bylo by dobré vstoupit do jednání s policejními vyjednávači či pracovníky postraumatické intervenční péče. Těchto týmů by mohlo být několik a vyjížděly by k případům na základě své dosažitelnosti. Tento návrh bude jistě pro policii dražší variantou, ale byl by zaručeně výkonnější, neboť jeho pracovníci by se postupně stali velmi zkušenými v tomto oboru a mohli by daleko kvalifikovaněji rozhodovat a zasahovat.

Ať již bude vybrána kterákoliv varianta, případně připravená jiná alternativ, je nutné co nejrychleji připravit proškolení a metodické vedení, aby policisté byli schopni rychle a spolehlivě posoudit nutnost zákroku v podobě vykázání či přijetí jiného vhodného opatření.

Preventivní charakter vykázání poskytuje ohrožené osobě 10denní lhůtu, během níž je násilná osoba z bytu vykázána a ohrožené osobě je dána možnost obrátit se na soud se žádostí o předběžné opatření, na jehož základě lze prodloužit vykázání o jeden měsíc. Předběžné opatření by mělo v praxi navazovat na policejní rozhodnutí o vykázání. Soud o něm rozhoduje do 48 hodin od jeho podání.

Zákonná úprava tedy jednoznačně preferuje právo na život, zdraví a lidskou důstojnost a jeho ochranu před ochranou vlastnických či užívacích práv. To vše s sebou přináší i značná právní úskalí. Jak již bylo několikrát řečeno, cílem je

poskytnout oběti odpovídající právní prostředky ochrany tak, aby efektivně mohly řešit svojí situaci. Odůvodněnost zásahu státu do partnerských vztahů, kde se vyskytuje domácí násilí, je možné dovodit zejména z čl.7 Listiny základních práv a svobod, který „deklaruje právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení“ či z čl. 8, který „zaručuje osobní svobodu“. Institut vykázání je určitým zásahem do ústavně zaručených práv a svobod násilné osoby, zejména do práva na nedotknutelnost jejího obydlí a vlastnického práva. Dle názoru Ústavního soudu ČR (č. 4/1994) lze k určitým omezením dospět i v případech kolize jednotlivých práv a svobod. Aplikací vykázání nedochází ke zbavení osobní svobody násilné osoby, ale pouze k omezení svobody pohybu. Vykázání není omezením vlastnického práva jako takového, ale pouze omezením jeho výkonu po vymezenou dobu. Listina základních práv a svobod v čl.12 odst. 3 umožňuje zásah do svobody obydlí v zájmu zajištění nezbytné ochrany života nebo zdraví osob či ochrany práv a svobod druhých. Tyto skutečnosti mohou mít za následek případy, kdy se násilná osoba může domáhat náhrady škody (např. náklady za ubytování během doby vykázání, ušlý zisk u podnikatele) v důsledku zásahu do jeho práv. Problém nastane i v případě, kdy se bude jednat o místo podnikání v bytě či domě společně obývaném s ohroženou osobou. Policista je v takovém případě povinen již při rozhodnutí o vykázání vymezit prostor určený k podnikání s ohledem na okolnosti tak, aby jej bylo možné prakticky oddělit od obytné části bytu nebo domu, kde zůstane ohrožená osoba. V praxi však řešení podobné situace bývá nemožné. Pokud to tedy případ vyžaduje, uloží policista vykázání bez ohledu na tuto skutečnost. Vykázaná osoba se může při nesprávném úředním postupu policejního orgánu domáhat náhrady škody.

Otázkou k diskusi zůstávají i intervenční centra, která budou poskytovat ohroženým osobám domácího násilí psychologickou, sociální, lékařskou a právní pomoc a zároveň mají plnit úkoly koordinační a informační mezi policií, obecní policií, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, nestátními a charitativními

organizacemi. Jak bylo předkládáno, měly by taková centra být financována z rozpočtu ministerstva práce a sociálních věcí a z rozpočtů krajů. Zatím se plánuje zřízení center nejprve v Praze, Brně a v Ostravě. Teprve později i v dalších krajských městech. Tato centra se mají stát součástí systému prevence před domácím násilím, ale obrátit se sem může ohrožená osoba či kdokoliv jiný nejen v případech vykazání násilné osoby policií. Zde zpočátku vidím problém v tom, že tato centra nejsou již zřízena na úrovni krajů, tudíž policisté nebudou moci oběti směřovat přímo do míst nejbližších jejich domovu. Navíc v případě druhé varianty – zřízení specializovaného týmu, bych viděl i větší možnost osobních kontaktů těchto pracovníků na tyto centra, což by s sebou přineslo i více důvěry, možností řešení a skutečné praktické řešení situací.

4.1 Postup policie v některých specifických případech

Policisté se také mohou setkat se specifickými případy, kdy násilnou osobou je mladistvý nebo osoba mladší 15 let. V této situaci je policie neprodleně povinna vyrozumět orgán sociálně právní ochrany dětí, který zajistí umístění mladistvého nebo osoby mladší 15 let do diagnostického ústavu. Je-li ohroženou osobou stará, nemohoucí nebo nemocná osoba, která je odkázána na péči či pomoc násilné osoby, jež má být vykázána, je policista povinen uvědomit příslušný odbor sociální péče městského úřadu, nemůže-li péči či pomoc ohrožené osobě poskytnout jiná vhodná osoba. Např. v nočních hodinách zajistí policista převoz oběti do zdravotnického zařízení. Další možností je, že násilnou osobou je matka malého dítěte. Pokud je to možné, policisté ponechají dítě v péči druhého rodiče, kontaktují další příbuzné, není-li toto možné zajistit, uvědomí orgán sociálně právní ochrany dětí (to udělá vždy, je-li ve společném obydlí nezletilé dítě).

Další rozhodnutí, které bude na policistech, je to, že má rozhodnout, které věci slouží k osobní potřebě vykázané osoby, které si může odnést. Běžně má jít o oděvní součásti, snubní prsten, zdravotnické potřeby a finanční hotovost. Policista bude na místě vyhledávat rozhodnutí o vykázání, násilné osobě toto oznamovat, doručovat a bude na místě při odevzdávání klíčů. Pokud nebude mít vykázána osoba dostatek peněz, není záležitostí policie toto řešit.

Policista musí násilné osobě poskytnout informace o možnostech jejího dalšího ubytování a předá jí kontakty na azylové domy. Zde bude vhodné, aby tyto kontakty (sítě ubytovacích prostor) byly co nejrychleji pro jednotlivá okresní ředitelství zpracovány, aby se s nimi mohli seznámit policisté, kteří budou zasahovat u těchto případech. Pokud totiž bude ponechána iniciativa na jednotlivých policistech, obávám se, že by mohlo dojít ke zneužívání, podplácení ze strany majitelů penzionů, hotelů apod.

Policisté musí být připraveni i na variantu, že k útoku dojde mimo společné obydlí, např. v hotelu, na dovolené, na chatě apod. Vykázání se pak bude vztahovat na společné obydlí, které tyto osoby dlouhodobě spolu obývají, nikoliv např. na hotelový pokoj. Ohrožené osobě pak bude zajištěno, že se může vrátit do společného obydlí a získá tak prostor pro uspořádání svých poměrů a pro řešení své životní situace.

V případě, že rozhodnutí o vykázání bude vyhlášeno v nepřítomnosti vykázané osoby, je na polici, aby rozhodnutí vykázané osobě doručila. Tady vidím opět problém, protože v případě, že osobu pachatele policie nezastihne, rozhodnutí není vůči ní účinné, dokud jí nebude oznámeno buď vyhlášením na místě, nebo doručením. Zvláště pachatelé, kteří chtějí dělat problémy, osoby nespolupracující, budou dělat naschvály a snažit se situaci co nejvíce zdržovat a řešit po svém.

Násilná osoba má podle Listiny základních práv a svobod právo na právní pomoc. Může si tedy zvolit svého zástupce, neznamená to však, že by policie byla povinna právní zastoupení násilné osobě zajistit. Policie totiž rozhoduje o vykázání ve správním řízení, nejedná se tedy o trestněprávní úpravu zajištění práva na obhajobu. Z toho vyplývá, že policie je tedy povinna umožnit násilné osobě zvolit si právního zástupce, neznamená to, že bude s rozhodnutím o vykázání vyčkávat na jeho přítomnost. Dá se říci, že opačný postup by byl v podstatě proti smyslu celého institutu vykázání a neumožnil by reagovat okamžitě a bezprostředně na vzniklou situaci.

Nový zákon přináší policistům i více administrativní činnosti. Jedná se navíc oproti běžným úkonům např. o úřední záznam o výjezdu k incidentu se znaky domácího násilí, poučení vykázané osoby a její výsledek, poučení ohrožené osoby a její výsledek, rozhodnutí o vykázání, rozhodnutí o zákazu vstupu, úřední záznam o provedení kontroly dodržování rozhodnutí o vykázání apod.

4.2 Policista v kontaktu s obětí

O tom, jak se má policista v kontaktu s obětí a s pachatelem zachovat, zatím není mnoho známo a dosavadní proškolení, které absolvovali jen vedoucí a zástupci obvodních oddělení, se zaměřilo pouze na právní stránku věci. Dle mého názoru se spoléhá na každého policistu, aby svým sebevzděláváním našel vhodný způsob, jak s oběma stranami jednat. Vzhledem k situaci, která u policie panuje, toto není správné řešení, neboť policisté sami jsou natolik zaneprázdněni výkonem služby, že sebevzdělávání přichází do úvahy jen u některých jedinců. Slova jako empatie, trpělivost, trauma apod., seznámení se s poznatky z oblasti psychologie, psychopatologie, vzdělávat se na úseku komunikačních dovedností a být připraven řešit krizové situace bude asi pro řadu policistů v běžném výkonu služby značně náročné. Otázkou zůstává, zda vůbec budou někým na tyto situace připravováni, nebo vše bude ponecháno na jejich iniciativě. Každopádně by policisté měli projít alespoň minimálními hlavními zásadami, jak jednat s obětí, aby jí nepřivodili ještě více traumat, než ta, která si odnáší ze současné situace.

V první řadě si myslím, že by policisté měli respektovat pocity oběti, situaci nezlehčovat, nekritizovat a nezesměšňovat. Oběť pociťuje strach z pachatele, nedůvěru, nejistotu, nemožnost soustředit se, na druhou stranu i lítost, podrážděnost, možná vztek. Je nutné si uvědomit, že se jedná o akutní stresovou situaci, kterou oběť prožívá. Právě proto si myslím, že by bylo dobré, aby si oběť mohla vybrat, s kým chce hovořit, komu se svěřit. Ne každý může být všem příjemný, sympatický, existují haló efekty – první dojem, a to vše je v této situaci nutné brát v potaz. Pokud si oběť bude moci zvolit, s kým o svých problémech bude hovořit, bude zajisté otevřenější, bude se jí lépe jednat, dotyčný policista se naopak bude snažit vytvořit podmínky pro tento rozhovor a situace se bude pro obě strany daleko lépe vyvíjet. Základem totiž je vytvořit vztah důvěry a porozumění mezi obětí a policistou. Tím, že poškozené nabídneme pomoc, snažíme se vytvořit pocit bezpečí, snaha být vstřícní a nalézt nejlepší způsob jednání, především upřímností

a porozuměním, dosáhneme otevřenosti oběti k rozhovoru. Důležité je nechat poškozenou se vyprávět, poskytnout jí informace o obvyklém postupu ve vyšetřování, co se bude dít nyní a co později. Někdy se oběť bojí i reakce okolí, své rodiny, přátel, policistů, zdravotníků. I zde je nutné poskytnout oběti alespoň verbální podporu a seznámit ji s informacemi a předat kontakty na místa psychologické podpory a pomoci.

Bílý kruh bezpečí připravil pro policisty pomůcku, tzv. „otázky ke zjištění rizika eskalace domácího násilí“ (viz příloha č. 2). Jedná se o 3x5 otázek na rizikové faktory, kdy policisté zjišťují násilí ve vztahu k blízké osobě, dále obecné sklony násilné osoby k násilí a zranitelnost ohrožené osoby.

Signálem zvýšeného rizika je i zjištění, zda je agresor držitelem střelné zbraně, je konzumentem alkoholu nebo jiných drog, vyhrožuje zabitím, napadá děti, již dříve napadl i zakročující policisty, má sklony ke slídění či pronásledování oběti, či tak v minulosti již činil. Jsou-li přítomny některé z těchto znaků, je ohrožení oběti na zdraví a životě velmi vážné a policisté musí toto brát v úvahu a podle toho jednat.

Opomenout bych neměl ani činnost operačního střediska. Policisté zde sloužící budou prvními, s kým bude oběť v případě oznámení hovořit. Operační důstojník si tedy musí uvědomit, že oznámení o domácím násilí bude mít prioritu, a měl by zjistit veškeré nejdůležitější údaje typu: bude zapotřebí lékařské pomoci, jaký je charakter útoku podezřelého proti oběti, je podezřelý přítomen, ví o přivolání policie, vyhrožuje nějak v tomto směru, je pod vlivem alkoholu či drog, je na místě někdo další, především děti, byl již dříve proveden v rodině nějaký zákrok, má oběť nějaké speciální potřeby apod. Rozsah zjišťovaných informací bude samozřejmě odvislý od toho, zda je pachatel přítomen, zda poškozená může a je schopna hovořit, nebo jen potřebuje rychle přivolání pomoci a informace sdělí až na místě apod. Pokud se operační důstojník dozví informace od oběti, musí je okamžitě předat zasahujícím policistům. Je vhodné oběti doporučit, aby do příjezdu policejní hlídky nezavěšovala telefon, aby policisté mohli situaci kontrolovat, případně hlídce předávat průběžné

informace před dojezdem na místo. I v těchto případech se budou muset policisté na všech útvarech, a tedy i na operačním středisku, naučit vzájemně dobře komunikovat a nepředávat jen strohé a suché zprávy. Maximálním vytěžením oběti a předáním informací se totiž může hlídka na zásah připravit nejen psychicky, ale bude vědět, že např. pravděpodobně bude muset použít donucovacích prostředků, případně na místě přivolat další posily.

Nebude jednoduché policisty naučit, že případy domácího násilí, ke kterým budou vyjíždět a budou zde zasahovat, budou muset řešit nejen po právní, ale i psychologické stránce. Tyto výjezdy policisté nemají v oblibě, neřeší je rádi a až dosud nebyly pokládány za skutečně důležitou policejní činnost. Na policisty je v souvislosti s novým zákonem o služebním poměru vyvíjen velký tlak, politická situace hovoří o nutné změně „policejní image“, a to se vše bude nepříznivě odvíjet i na výkonu služby. Vysoký stres, ve kterém se policisté v rámci výkonu služby nacházejí, bude podpořen ze všech stran. Od specificky policejní práce jako odzbrojení pachatele, zajištění a ohledání místa činu, přijetí trestního oznámení a pod. až po lidské působení – psychologická intervence ve smyslu uklidnění emocí, empatický rozhovor s rozrušeným dítětem, které bylo např. svědkem vyhrocené situace. Není tedy divu, že pro policejní výkon bude domácí násilí poměrně složitým problémem, a ač se možná na první pohled zdá, že jde o jednoduchou záležitost, opak bude pravdou. Navíc fakt, že pachatel nebude usnadňovat kvalitní policejní řešení partnerských násilností, policisté budou pod časovým tlakem účinně zabránit pachateli v pokračujícím týrání oběti, a další faktory, které zde budou hrát roli, jistě nepřispějí ke snížení stresovosti v policejní práci. Troufám si říci, že přestože nepředpokládám značný nárůst těchto případů a situací ročně, policisté budou pod stále se zvyšujícím psychickým, organizačním i pracovním tlakem.

5 Domácí násilí z pohledu práva

Ústava a Listina základních práv a svobod jako právní normy nejvyšší právní síly zakotvují základní práva a svobody a stanoví nejvýznamnější zásady, na kterých je náš právní řád postaven. Podle článku 1. Listiny jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti a právech. Základní práva a svobody se zaručují všem bez jakékoliv diskriminace. Listina stanoví, že každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Stejně tak požívá ochrany rodina a rodičovství, neboť podle článku 32 Listiny jsou rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Z této skutečnosti pramení povinnost státu chránit základní práva a svobody svých občanů a stát nemůže a nesmí tolerovat žádné případy porušování základních práv a svobod, a to ani pokud k nim dochází v okruhu blízkých osob, v rodině. Stát má povinnost řešit všechny případy porušování základních práv a poskytovat ochranu ohroženým osobám.

Dá se předpokládat, že většina obětí a zároveň i pachatelů z důvodů neznalosti zákonů se bude právě odvolávat na Listinu základních práv a svobod. Jakýkoliv zásah ze stran státních orgánů jim bude připadat jako zasahování do jejich soukromí. Oběť bude očekávat pomoc, naopak pachatel se bude bránit. Je tedy důležité, aby řešení této problematiky bylo z hlediska státu kvalitní nejen po stránce právní, ale i psychologické, a hlavně lidské.

V souvislosti s problematikou domácího násilí byl 14. března 2006 přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony právě v oblasti ochrany před tímto sociálně patologickým jevem. Novelou trestního zákona č. 91/2004 Sb. vstoupil s účinností od 1.6.2004 v platnost trestný čin dle § 215a trestního zákona s nově vzniklou skutkovou podstatou – **týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.**

„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, n spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách nebo pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu“.

Na zavedení nové skutkové podstaty podle § 215a trestního zákona navazovalo přijetí návrhu nové přitěžující okolnosti ustanovení § 34 písm. d) trestního zákona, která je formulována obecněji tak, aby postihla i obdobné zavrženíhodné jednání vůči osobám mladším patnácti let, těhotným, vážně nemocným, vysokého věku nebo nemohoucím, aniž by muselo jít o osoby blízké, které jsou vymezeny dostatečně ve stávajícím § 89 odst. 8 trestního zákona. Jiné formy bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti jsou kryty přitěžující okolností podle § 34 písm. c) trestního zákona. Týráním je zde myšleno úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné, stejně jako vznik následků na zdraví.

K nově zavedené skutkové podstatě podle § 215a trestního zákona je třeba podotknout, že není zařazena ve výčtu trestných činů podle § 163 trestního řádu, tzn. k zahájení trestního stíhání podle § 215a trestního zákona není třeba souhlasu poškozeného (oběti), čímž je zamezeno oběti, aby svůj souhlas s trestním stíháním pachatele orgánům činným v trestním řízení neposkytla či v průběhu celého trestního řízení vzala zpět. Oběť je zde zákonodárcem chráněna i v tom případě, že by byl na poškozeného ze strany pachatele činěn nátlak a vyhrožování.

Existuje řada trestných činů, které se k problematice domácího násilí vztahují. Není cílem této bakalářské práce je rozebírat, ale alespoň vyjmenovat, neboť jsou z mého pohledu také velmi podstatné. Některé trestné činy může pachatel spáchat v jednočinném souběhu s trestným činem týráním osoby žijící ve společně obývaném

domě či bytě dle § 215a trestního zákona, s určitostí sem můžeme zařadit trestný čin znásilnění dle § 241 trestního zákona, vražda dle § 219 trestního zákona, ublížení na zdraví dle § 221, § 222 trestního zákona.

Pokud pachatel směřuje jednání i k dalším osobám žijícím s ním ve společně obývaném bytě či domě, pokud se stane jeho další obětí osoba mladší 15-ti let, může se dopustit mimo jiné i trestného činu pohlavní zneužívání dle § 242 trestního zákona nebo trestného činu týrání svěřené osoby dle § 215 trestního zákona.

Pachatel může samozřejmě ve svém protiprávním jednání pokračovat i v době, kdy není splněna zákonná podmínka trestného činu dle § 215a trestního zákona, tedy společně obývaný byt či dům. V takovém případě lze posuzovat jednání pachatele jako jednání ve smyslu ust. § 197a trestního zákona, tedy násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ve spojení s dalšími trestnými činy, např. vydírání dle § 235 trestního zákona, porušování domovní svobody dle § 238 trestního zákona, poškozování cizí věci dle § 257 trestního zákona a jiné. Výše trestu u všech uvedených trestných činů závisí na způsobeném následku a pohnutce jednání pachatele.

Aby proti pachateli mohlo být zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu, musí jeho protiprávní jednání splňovat mimo naplnění formální stránky trestného činu i materiální znak, tedy nebezpečnost činu pro společnost, která musí být větší než nepatrná. Ale ani pokud tato podmínka není splněna a trestní stíhání nemůže být zahájeno, neznamená to, že pachatel zůstane bez trestu, jeho jednání lze pak posoudit jako přestupek.

K nim je nutno dodat, že pokud jsou spáchané mezi blízkými osobami, projednávají se jen na návrh postižené osoby, jejího zákonného zástupce nebo opatrovníka. Jedná se tzv. návrhové přestupky, jedná se zejména o:

- Přestupek proti občanskému soužití § 49 odst. 1 písm.c)
- Přestupky proti majetku § 50

Přestupkové řízení je vedeno na místě příslušných magistrátů či městských úřadech přestupkovými komisemi.

6 Obrana před domácím násilím

Domácí násilí se zakládá na opakovaném poškozování oběti. To je vůbec nejmarkantnější znak domácího násilí. Z toho plyne prostá skutečnost: vždy máme co činit s tzv. mnohonásobnými oběťmi. Dopad domácího násilí lze rozdělit do dvou oblastí:

- za prvé jde o bezprostřední dopad jednotlivých výbuchů násilí,
- za druhé jde o dlouhodobé důsledky domácího násilí.

Psychologická pomoc obětem domácího násilí se musí zaměřit právě na důsledky, kterými jsou přílišná ochota vyhovět násilníkovi a tak eliminovat startéry jeho výbuchů, minimalizace násilí (popírání vážnosti celkové situace), disociace, čili různý způsob otupení prožívání emocí, utíkání před konflikty nebo obviňování sebe sama. To také znamená, že při péči o oběti domácího násilí je nezbytné oslovit přímo incidenty a výbuchy domácího násilí. Často se pracuje s předměty, fotodokumentací či svědectvím sousedů, které slouží jako pomůcky pro terapii oběti domácího násilí. Co se vlastně odehrálo, jak se choval pachatel a jak reagovala oběť, slouží k normalizaci symptomů. Pro oběť je důležité si uvědomit, že popsané příznaky představují zcela normální důsledky prožitých scén domácího násilí.

U žen působí ego obranné mechanismy:

- **Odmítání** - žena (resp. oběť) vědomě zamítá představu, že by to byla ona, kdo se stal obětí.
- **Racionalizuje** chování partnera, brání se vyhledávání pomoci.
- **Sebeobviňování** - napadaná žena připouští problém, jeho nositelkou je však ona, protože dává partnerovi podněty k jeho agresi. Situaci řeší změnou svého chování, úzkostlivou kontrolou sebe sama, snižuje se její sebeocenění.

- **Hledání pomoci** - oběť se obrací na své okolí, instituce apod. Blízké okolí, stejně jako společnost, jí často nevěří, připomíná jí její nedostatky, popř. vysvětluje chování partnera přijatelným způsobem.
- **Nerozhodnost** - oběť neví, jakým způsobem situaci řešit. Je jí nabídnuto poskytnutí pomoci ze strany organizace, avšak žena partnera miluje, doufá v jeho změnu, doma má své věci, důležitou roli hrají také děti. Navíc se setkává s rozporuplnými reakcemi okolí, s přičítáním viny za současný stav. Neví, která varianta komu více pomůže.
- U dlouhodobě týraných dochází k **adaptaci** na stresovou situaci. Má-li proto takováto osoba znovu prožívat život bez násilí, potřebuje dlouhodobou podporu a doprovázení.

V českých podmínkách zřejmě platí, že týraná oběť vyhledává pomoc až ve skutečně krizových situacích, ve kterých se cítí ohrožena na životě. K tomuto poměrně pesimistickému zjištění přispívá pravděpodobně i skutečnost, že domácí násilí je u nás zatím jako problém podceňováno, nehovoří se o něm, a tudíž týrané oběti často neví, zda chování partnera je vůbec morálně či právně neakceptovatelné a zda se vůbec na domácí násilí vztahují nějaké sankce.

Způsoby, které používá oběť pro svoji obranu v situaci aktuálního napadení, se značně různí. Podle průzkumů Bílého kruhu bezpečí 24 % obětí domácího násilí nezvolí žádný pokus o obranu. Útěk zvolí 22 %. Pokus o přivolání policie jako obranu zkusí 21,5 %. Ostatní formy obrany jsou zastoupeny velmi málo, jde například o křik, pláč, prosby, ale také útok. Navíc empirické zkušenosti hovoří o problematické spolupráci s policií a justicí s obětí domácího násilí. Oběť se při kontaktu s nimi obvykle chová jinak, než oběť poškozená cizím pachatelem. Typická je i náhlá a zásadní změna stanoviska v průběhu vyšetřování. Ačkoliv oběť na počátku dá souhlas s trestním stíháním, v průběhu přípravného řízení mění svůj postoj. Odmítá spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, vrací se k agresorovi a toto všechno jsou demotivující prvky pro policisty.

Oběti by si měly uvědomit, že nikdo není povinen snášet ponižování ze strany partnera. Chyba není v oběti, ale v tyranizujícím násilníkovi. Oběť se nemá za co stydět. První projev násilí bývá ve většině případů jen pouhým začátkem. Sliby a omluvy, které na počátku následují, vyznívají záhy naprázdno. Je nutné jednat okamžitě a nepodceňovat situaci.

Organizace zabývající se domácím násilím mají tato doporučení:

- Pokusit se násilí okamžitě zastavit. Pokud si oběť neví rady, je třeba vyhledat radu odborníků. Selže-li soukromý pokus o stopnutí násilí, vyhledat okamžitě pomoc (právníka, lékaře, policie, azylového domu, organizací pro pomoc obětem).
- V momentě akutního nebezpečí volat okamžitě policii. Pokud je napadena během volání na polici – nechat telefon vyvěšený, mluvit a křičet. Při příjezdu policie s touto jít do jiného pokoje, aby obě strany mohly v klidu a bez přerušování mluvit. Po útoku neuklízet ihned, policie zajišťuje stopy a další důkazní materiál.
- Je-li oběť zraněna či má zdravotní nebo psychické problémy, je nutné vyhledat okamžitě lékaře a žádat o zápis do zdravotní dokumentace.
- Oběť by měla řešit problém, dokud má sílu. Každá situace se dá nějak řešit a má minimálně dvě možnosti. Důležité je hledat pomoc a podporu.
- Chce-li oběť od násilníka odejít, předem by si měla celou akci promyslet, aby předešla nebezpečí.
- O svém plánu by měla informovat kamarádku nebo někoho z rodiny, komu věří.
- I děti mají právo na informace, přiměřeně jejich věku je vhodné jim vše vysvětlit. Říci jim pravdu, nepopírat násilí.
- Předem zvolit bezpečné místo, kam se oběť prozatím ukryje.

- Je nutné si vzít s sebou občanský průkaz, pas, rodný list svůj i dětí, kartičku zdravotní pojišťovny, kreditní kartu, klíče od bytu, cenné věci, důležité adresy a nutné léky.
- Za domácí násilí se oběti nemusí stydět. Oběť není zodpovědná za chování někoho jiného, není tou, co situaci nezvládla. Je nutné si uvědomit, že i oběť má šanci vytvořit s někým dobrý vztah.(letáčky Bílého kruhu bezpečí pro veřejnost).

Domácí násilí není nikdy omezeno na jednu izolovanou násilnou epizodu, má tendence se neustále vyvíjet, gradovat, nejdříve většinou ohrožuje důstojnost, posléze zdraví a nakonec i život oběti. Týraná žena po dlouhodobém setrvávání v násilném svazku však nemá sama bez pomoci zvenčí šanci se z této situace vymanit. Zde vidím nutnost primární prevence, která bude otevřeně o problému hovořit. Oběť si bude schopna uvědomit již první příznaky a lépe se jí zakročí v začátku než následně „rozjetý vlak zastavit“:

Za prioritní je nutné považovat zcitlivění odborné veřejnosti k problematice domácího násilí. Pouze ten, kdo pochopí podstatu tohoto jevu, jeho vývoj, pozici týrané osoby, je schopen na domácí násilí adekvátně a bez předsudků reagovat. Velkou roli v efektivitě ochrany společnosti před domácím násilím sehrává v prvé řadě dostatečná informovanost veřejnosti. Obzvláště v poslední době se potom šíří povědomí o domácím násilí zejména prostřednictvím nestátních neziskových organizací, především ženských, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. Bohužel musím konstatovat, že mužská část populace se s těmito organizacemi neztotožňuje, bagatelizuje jejich činnost, která tak působí pouze na určitou skupinu osob.

Domácí násilí je celospolečenský problém, který, je-li společností tolerován, se přenáší z generace na generaci. Velkou roli při plnění úkolu tolerance domácího násilí sehrávají zejména osvětové kampaně a výchovné programy. Známa je Edinburská kampaň s názvem „Nulová tolerance“ s cílem informovat veřejnost

o vysokém počtu týraných osob. Mnichovská kampaň „Aktivně proti domácímu násilí“ si jako hlavní cíl stanovila ovlivnit dosud převládající společenský postoj tolerování domácího násilí. Berlínský intervenční projekt proti domácímu násilí je založen na strategii koordinované a kooperativní činnosti všech zúčastněných. Slovenská kampaň „Piata žena“ upozorňovala na skutečnost, že násilí páchané na ženách je věcí veřejnou, i když se odehrává v soukromí.²⁷

V České republice probíhají různé informační, školící, diskusní projekty, které se pořádají jak z iniciativy neziskových nestátních organizací, tak i státu. Mezi projekty státu patří Informační kampaň vlády ČR ve spolupráci s Úřadem zmocněnce pro lidská práva a za podpory ministerstva vnitra a práce a sociálních věcí v roce 2003. Na půdě Poslanecké sněmovny ČR byla založena Aliance proti domácímu násilí. Důvodem pro vznik této aliance bylo, že neexistovala do roku 2004 žádná specifická právní úprava, která by řešila problém násilí na ženách. Iniciátorem vzniku bylo občanské sdružení Bílý kruh bezpečí. Jedním z navrhovatelů byl i tehdejší ministr vnitra Stanislav Gross, který vyjadřoval myšlenku důležitosti policie správně reagovat v případech domácího násilí.

Kampaně realizované neziskovými organizacemi zahájila první česká informační a osvětová kampaň proti domácímu násilí Bílého kruhu bezpečí v roce 2001 v souvislosti s otevřením celorepublikové krizové telefonické linky Dona, kam se mohou oběti domácího násilí obracet o radu a pomoc. V červnu 2003 vyhlásilo deset neziskových organizací Kampaň proti domácímu násilí na ženách obětem násilí. Hlavním cílem této kampaně je zvýšit informovanost o domácím násilí a zároveň posílit veřejné povědomí o nepřijatelnosti tohoto jevu. Důležitou součástí byla informace pro ženy – oběti o tom, kam se v případě domácího násilí mohou obrátit o pomoc.

Při práci s týranými ženami je potřeba týmové práce, spolupráce psychologů, policistů, právníků, lékařů, sociálních pracovníků atd. Je třeba vytvořit ucelený

---

²⁷ Voňková J., Huňková M. a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, s.172-3

a diferencovaný systém opatření, který by postihl různé podoby a stupně domácího násilí. V případě napadení je třeba součinnosti oběti s lékařem, Policií ČR, orgány činnými v trestním řízení, institucemi zabývajícími se řešením sociálních otázek spojených s touto problematikou (bydlení, ohrožení dětí...), s centry určenými přímo obětem tohoto druhu násilí. Troufám si říci, že kooperace jednotlivých organizací nebude jednoduchá. Přestože by všechny měly mít stejný cíl, naše společnost nás spíše učí soutěži „kdo s koho“, „kdo bude nejlepší“ a to v tomto případě nebude zrovna vhodně zvolená taktika.

Z výše uvedených informací bychom mohli nabýt dojmu, že Česká republika a její obyvatelstvo je osvětou a kampaněmi připravené s domácím násilím bojovat. Jsou vytvořeny legislativní podmínky, které dávají prostor pro intervenci z venku. Otázkou zůstává, zda tyto změny na úrovni zákona budou pružné a včasné pro ochranu oběti. Odpověď se bude jistě dlouho analyzovat po začátku účinnosti těchto novinek. Jak jsem již v této práci nastínil, veřejnost není jednoznačně nakloněna názoru o intervenci státu v problému domácího násilí. Na druhou stranu si stát myslí, že je nutné, aby garantoval tato specifická opatření. Stát je totiž podle Listiny lidských práv a svobod povinen chránit důstojnost, zdraví a život občanů. Domácí násilí tedy budeme akceptovat jako legitimní důvod pro vstup státu a jeho institucí do privátní sféry rodiny. Jak hovoří Čírtková²⁸ „politika státu vůči domácímu násilí musí být jasně deklarována.“ Je pravda, že bez pomoci zvenci se oběť ani pachatel neobejde. Domácí násilí je „začarovaný kruh“, ze kterého lze jen těžko vystoupit. Oběti chybí síla a prostředky, aby svoji situaci vyřešila, pachatel projevuje ze své strany nezájem. Zatím neexistuje totiž státem garantované místo, které by zajišťovalo prevenci a intervenci pro postižené rodiny. Jedním ze základních znaků domácího násilí je i nárůst intenzity jednotlivých incidentů. Ty však policií bývají posuzovány izolovaně, a nemusí tudíž dosahovat prahu trestné činnosti. Platný trestní zákon sice řeší postih pachatele, ale chybí jakákoli ochrana oběti

---

²⁸ Čírtková L.: Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, s.7

před pokračujícím násilím. Oproti jiným státům je oběť u nás v situaci, že pokud se rozhodne situaci řešit, musí nést veškeré náklady s tím spojené (např. útěk do azylového domu). Z toho tedy vyplývá, že stát se zatím nepřihlásil k ochraně a zajištění lidských, ale také sociálních práv obětí (možnost srovnání s kap. 8). Jak uvádějí odborníci, cílem prevence a intervence je úmysl pomoci partnerskému vztahu stopnout násilné incidenty vhodným zásahem z vnějšku. Pouze represí nelze tento problém vyřešit.

Čírtková²⁹ vyjadřuje svůj názor, že prevence i intervence garantované státem by měly začít u třech základních bodů.

- **Informovanost** informace, osvěta, kampaně pro veřejnost. Upozorňuje zároveň, že značné rezervy přetrvávají v informovanosti odborníků. Ti, pokud přijdou do styku s obětí, jsou nejistí a nedovedou jim poskytnout základní informace ani poradit. Je nanejvýš nutné základní profesně zaměřené proškolení všech pomáhajících profesí.
- **Ochrana oběti** – příkladem nám může být sousední Rakousko se svým nejvyšším příkázáním tzv. **strategie vměšování**. Je použit jednoduchý princip. Agresor může být vykázan ze společného bytu, zatímco oběť má právo zůstat doma a být chráněna před dalším násilím. Povinnost chránit oběť před fyzickým útokem přešla v plném rozsahu na policii. Další formy ochrany a podpory oběti zajišťují navazující instituce financované státem a provázané ve své činnosti s nestátní sférou.
- **Konfrontace pachatele s oficiální reakcí** - ta je založena na myšlence netolerování domácího násilí. Agresor si musí uvědomit, že jeho chování je nežádoucí a nebude tolerováno.

K tomuto bodu bych si kladl otázku typu: „Je možná změna chování agresora?“
Terapeutické programy prováděné např. ve Velké Británii, Skotsku, USA, Německu,

---

²⁹ Čírtková L.: Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, s.7

Finsku uvádějí, že tato změna je možná. Vycházejí z teorie násilí jako naučeného chování, které může být odnaučeno, dále se jedná o programy formou skupinové terapie, kde se muži učí kooperaci vyjednávání, empatii a asertivitě. Jak konstatuje Voňková, Huňková³⁰ „terapeutické programy zaměřené na změnu násilného chování jsou efektivnější, probíhají-li v rámci probační služby, jak dokládají zkušenosti ze zahraničí.“ Zda bude u nás stanoven nějaký obecně neefektivnější postup pro nápravu agresora, je zatím předčasné hovořit. Možná, že našim agresorům bude zpočátku stačit „šok“ z nového zákona, který je krátkodobě vykáže z blízkosti oběti. U chronických násilníků však dle mého názoru toto stačit nebude, a tak na odbornících bude, jaký převýchovný program bude možné agresorovi nařídít.

S prevencí a intervencí garantované státem, jak navrhuje Čírtková, jistě nelze nesouhlasit. Je dobré vzít si příklad a poučení možných řešení z cizích států, ale ne je přebírat jako celek. Musíme problematiku uzpůsobit našim podmínkám. Jsme národ s vlastními společenskými a kulturními podmínkami, máme vlastní mentalitu a z toho vyplývá, že vše musí korespondovat s námi jako občany České republiky.

---

³⁰ Huňková M., Voňková J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva* s. 68

7 Organizace zabývající se pomocí obětem domácího násilí

V současné době existuje řada institucí, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí.

Nejznámější je **Bílý kruh bezpečí**, což je občanské sdružení zaměřené na pomoc obětem trestné činnosti. Od roku 1991 poskytuje bezplatné a odborné služby obětem, jejich rodinám a svědkům všech trestných činů bez ohledu na jejich věk, pohlaví a národnost. Poradny má v Praze, Olomouci, Ostravě, Brně, Pardubicích a Plzni. Provozuje nonstop linku na telefonu 257317110.

Dona linka – pomoc obětem domácího násilí. Tuto linku provozuje Bílý kruh bezpečí na čísle 251511313. Jedná se o první linku s nepřetržitým provozem tohoto druhu, která účinně podporuje oběti domácího násilí, a to prostřednictvím snadno dosažitelné rady a podpory poskytované při zaručení úplné anonymity volajícího. Linka DONA umožňuje obětem domácího násilí aktuální orientaci v systému záchranné sítě státních i nestátních služeb v České republice. Okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu obětem, jeho svědkům i osobám blízkým oběti poskytují speciálně vyškolení a erudovaní konzultanti.

Centrum pro týrané a osamělé ženy ROSA – občanské sdružení se specializuje na poskytování bezplatné, komplexní služby pomoci ženám – obětem domácího násilí. Nabízí psychosociální poradenství, odborné právní či psychiatrické konzultace a podporu v jejich těžké situaci. Zajišťují v případě potřeby ubytování v azylových pokojích s utajenou adresou. Rosa vznikla jako nadace v roce 1993 a v roce 1998 se přeregistrovala na občanské sdružení. Provozuje telefonní linku 241432466.

Linka důvěry RIAPS – městské centrum sociálních služeb a prevence v Praze. Nabízí pomoc v jakékoliv krizové situaci. Nonstop linka 222580697.

Centrum krizové intervence – zařízení pro psychosociální pomoc lidem v krizi, nabízí řešení vztahových problémů, některých duševních poruch. Jde o zařízení při Psychiatrické klinice Bohnice. Nonstop linka 284016666.

Dalšími organizacemi jsou:

- linky důvěry v místě,
- krizová centra v místě,
- intervenční centrum v místě,
- azylová zařízení,
- poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v místě,
- orgán sociálně právní ochrany dětí v místě,
- policie ČR,
- záchranná služba,
- zdravotnická zařízení.

Je na každé oběti, zda zvolí možnost obrátit se na odborníky, nebo si bude chtít pomoci sama. Určitě záleží na její osobnosti, na vůli, rozhodnutí problém konečně jednou provždy vyřešit. Organizace jsou připraveny pomoci obětem z hlediska různých odborností a nabízejí dostatek informací k řešení.

8 Řešení domácího násilí v jiných zemích

Pro řešení případů domácího násilí je v první řadě nutné hledat jasnou oficiální strategii. Stát by měl zaujmout vyhraněnou pozici proti násilí, a to ve prospěch ohrožené oběti. Řada států šla cestou zvláštního zákona na ochranu rodiny před násilím. V některých zemích se prosadila odlišná cesta dílčími úpravami v platných zákonech. Příkladem tohoto přístupu může být **Rakousko**, které přijalo samostatný spolkový zákon, kterým byl novelizován i zákon o policii, o výkonu exekuce a kde povinnost chránit oběť před fyzických násilím přešla v plném rozsahu na policii. Jde o zajištění důsledné prevence proti domácímu násilí a zaujmutí jasně vyhraněné pozice proti násilí ve prospěch ohrožené oběti. Nejvyšším příkázáním se stala tzv. „Strategie vměšování“. Agresor odchází a nese důsledky svého chování. Okamžité vykázaní a 10ti denní opuštění bytu má velmi silné psychologické efekty pro obě strany. Doprovodná sociální opatření (př. ekonomická závislost na trýzniteli) řeší centra intervence proti násilí v bezprostřední návaznosti na práci policie³¹.

Ve Velké Británii jsou případy domácího násilí zahrnuty mezi tzv. delikty motivované nenávistí. Předělem bylo schválení zákona o obtěžování z roku 1997 a vypořádání se s problematikou tzv. „slídění“ (obscesivní jednání zaměřené na konkrétní osobu). Byla nově zavedena pravomoc soudů vydat soudní příkaz k zákazu určitého jednání pachateli. V případě porušení jakéhokoliv soudního zákazu je odůvodněné zatčení. Azylové ubytování, poradenství a další podporu ženám a dětem poskytuje nezisková organizace Refuge. Jsou zde provozované akreditované terapeutické programy pro pachatele. Úspěch mají spíše delší programy začleněné do systému trestní justice, kde porušení podmínek pachatelem je ihned přísně postihováno.

---

³¹ Domácí násilí – staré problémy, nová řešení, Tiskový servis MVČR, výběr – červenec 2002, s.14

V severním Irsku byla ustanovena funkce důstojníka pro domácí násilí. Celkový přístup se zaměřuje na opakovanou viktimizaci, což pozvedá účinnost způsobu vyhledávání a reakce na domácí násilí.

V trestním zákoně Nizozemí neexistuje ustanovení o domácím násilí. To je trestáno podle trestního práva jako kterékoliv jiné sexuální či psychické násilí. I sebemenší ublížení na zdraví je považováno za trestný čin. Hlavní osobou rozhodující o sankcích je státní zástupce. Skutková podstata „slídění“ je novinkou. Policie má specialisty na případy domácího násilí, musí přijmout veškerá trestní oznámení a vše dokumentovat. Ukázkovým je projekt v Utrechtu, který zahrnuje tři úkoly:

- vzdělávat policisty v problematice domácího násilí,
- podpořit jeho oběti,
- změnit postoj veřejnosti k tomuto násilí.

Byla založena skupina policistů a soudců, která si dala za úkol zvýšit citlivost svých kolegů a veřejnosti k domácímu násilí. Hledají obecné formy neúčinnějších zásahů a efektivní podpory obětí.

Existují i další projekty proti násilí, při ohlášení policii tato aktivně zprostředkuje spojení na Centrum pro pomoc obětem. Násilník se předává do péče Regionálního zařízení pro ambulantní péči o duševní zdraví. Cílem všech projektů je zastavit v budoucnosti domácí násilí. Rovněž fungují Azylové domy a Organizace pomoci týraným ženám.

V roce 1995 se ublížení na zdraví v soukromí stalo předmětem obžaloby ve Finsku. Postupně se násilí proti ženám začalo považovat za závažný sociální problém. Bylo ustanoveno zvláštní oddělení (TANE), aby zvažilo a zamezilo domácímu násilí. Spolupracuje s Linkou pro oběti trestných činů a Krizovým centrem podpory ženám. Činnost policie je od roku 1999 zaměřena na prevenci domácího násilí, policisté se školí, aby jeho příznaky rozpoznali a rozvinuli

spolupráci s dalšími zainteresovanými skupinami. Azylové domy jsou dvojího druhu, krátkodobé a dlouhodobé. Projekty, které probíhají, mají za úkol redukovat projevy násilí a zajistit snadno přístupné služby jak pro oběti, tak pro pachatele.³²

Jak uvádí Voňková, Huňková³³ „neexistuje jediný univerzální recept na vyřešení problému existence domácího násilí ve společnosti. V jednotlivých státech jsou prosazovány k ochraně různé právní přístupy. Za zásadní je však třeba považovat multidisciplinární, koordinovaný, komplexní a reflexi skutečných potřeb obětí zahrnující přístup k řešení“.

Do té kapitoly jsem zvolil na ukázkou jen několik možností řešení z různých států. Česká republika se také již zařadila do zemí, které domácímu násilí chtějí říci NE. Jak se jí to podaří a jaké budou výsledky tohoto snažení, budeme moci posoudit v následujících letech.

---

³² Čírtková L, Macháčková R., Vitoušová P.: Domácí násilí –přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích, s.45-70

³³ Huňková M., Voňková J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*, s. 167

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažil postihnout základní podstaty domácího násilí jak z hlediska psychologického, tak i právního. Jde o téma, které je v současnosti hodně diskutované a od ledna 2007 budou tyto pojmy ještě více skloňované v souvislosti s platností zákona, podle kterého bude možné násilníka vykázat z bytu, a to až na dobu deseti dnů. Domácí násilí se odehrává podle statistik ve čtyřiceti procentech českých domácností. Většinou tiše, nenápadně. Proč taková týraná žena zůstává ve vztahu, kde ji manžel či partner bije a ponižuje? Odejít? Často není kam. Ve hře bývají společné děti a tlak ostatní rodiny. Navíc je vztah oběti a jejího tyрана provázen vzájemnou závislostí. Násilí vůči blízké osobě, páchané v soukromí bytu, ohrožuje nejdříve důstojnost, pak zdraví a nakonec i život oběti. To jsou hodnoty, které je stát povinen chránit. Otázkou zůstává, podle jakých pravidel bude stát urovnávat soukromé vztahy, které definuje jako nežádoucí domácí násilí. Jakou podporu poskytne oběti a jaká opatření uplatní vůči pachateli. Zhodnotit nový zákon bude možné až po delší době jeho působení. Zákonodárci si vzali vzor z Rakouska, odkud se také inspirovali pro předlohu českého zákona.

O domácím násilí panuje mnoho dohadů a mýtů. Tvrdí se, že se týká jen žen slabých a nerozhodných, agresor je údajně s nižším IQ nebo alkoholik. Jenže tak jednoznačné to není. Oběťmi se stávají ženy energické a samostatné, agresori jsou zase muži s univerzitním vzděláním. Alkohol může být rizikovým faktorem, ale příčinou zůstává snaha svou oběť ovládat. Domácí násilí jde napříč všemi vrstvami společnosti a nezáleží na věku, vzdělání, materiálním zázemí či profesi. Dlouhou dobu bylo vnímáno násilí uvnitř rodiny jako privátní záležitost. V posledních letech se postoje k domácímu násilí výrazně změnily. Mezi základní a nezpochybnitelná fakta o domácím násilí patří především jeho rozšířenost, vysoká latentce a také závažnost jeho důsledků pro přímo postižené rodiny i celou společnost. Jedinými svědky těchto případů bývají oběti a agresori a co je horší,

někdy i jejich děti. Pokud se žena rozhodne situaci řešit, stojí jí to hodně úsilí, ale ipřesto psychologové vzkazují, že rodinu nelze udržet za každou cenu.

A jakou roli zde hraje policie? Nový zákon umožňuje řešit alespoň akutní situaci a předejít tak nejhoršímu. Bohužel policisté nejsou na tuto práci dobře připraveni, chybí psychologická proškolení a do současné doby není jasné, kdo tyto případy bude řešit. Zda každý policista nebo bude vytvořen speciální tým. Zákon sice máme již několik měsíců schválen, jeho platnost je na dosah, přesto se policejní orgány obávají prvních případů a psychologických možností jejich řešení. Stav určitě není ideální. Tuto skutečnost popisuji v hlavní kapitole, kde jsem sestavil materiál se zaměřením na policejní strategii při kontaktu s oběťmi a pachateli této trestné činnosti a dávám zde k dispozici své návrhy na tuto problematiku.

V bakalářské práci jsem analyzoval současný stav, opírám se o dostupnou literaturu k tématu, články, které ukazují možné cesty v jiných zemích. Uvědomuji si, že se jedná pouze o základní informace, neboť problém vyžaduje daleko více času, větší studie, výzkumy a přesáhl by zdaleka rámec této práce. Přestože má práce ryze teoretický charakter, jevílo se mi vhodné uvést v přílohách konkrétní kasuistiku a statistiky případů.

Zda se novým zákonem podaří rozetnout kruh násilí, zůstane ještě nějakou dobu nezodpovězeno. Přesto doufám, že přes prvotní nesnáze se ukáže jako prospěšný.

Literatura

1. **BENTOVIM A.:** TÝRÁNÍ A SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ V RODINÁCH. *Praha, Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-629-3.*
2. **BODNÁROVÁ B., FILADELFIOVÁ J.:** DOMÁCE NÁSILIE NA SLOVENSKU. *Priebežná správa z výskumu. Bratislava, Medzinárodné stredisko pre studium rodiny. 2002.*
3. **ČÍRTKOVÁ L, MACHÁČKOVÁ R., VITOUŠOVÁ P.:** DOMÁCÍ NÁSILÍ –PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ PROBLÉMU VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH. *Studie. BKB, 2002. ISBN 80-86284-19-0.*
4. **ČÍRTKOVÁ L.:** OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ. *Psychologie dnes, 2001, č. 1.*
5. **ČÍRTKOVÁ L.:** VYBRANÉ VÝZKUMY A TEORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ. *Policista č. 7/2002. ISSN 1211-7943.*
6. **ČÍRTKOVÁ L.:** FORENZNÍ PSYCHOLOGIE. *Plzeň: Nakladatelství Čeněk, 2004. ISBN 80 864733/864.*
7. **ČÍRTKOVÁ L.:** DOMÁCÍ NÁSILÍ. *Časopis Kriminalistika č. 3/2006. ISSN 1210-9150*
8. **DUFKOVÁ I., ZLÁMAL J.:** DOMÁCÍ NÁSILÍ SE ZAMĚŘENÍM NA PROBLEMATIKU OBĚTI. *Pracovní manuál. SPŠ MVČR. AGIS 2004*
9. **GELLES:** TÝRÁNÍ A SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ V RODINÁCH. *In Bentovim A. Praha. Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-629-3.*
10. **DOMÁCÍ NÁSILÍ - ZÁLEŽITOST NIKOLI SOUKROMÁ.** *Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků. Policejní akademie, Praha, 1996*
11. **DOMÁCÍ NÁSILÍ – STARÉ PROBLÉMY, NOVÁ ŘEŠENÍ.** *Tiskový servis MVČR, výběr – červenec 2002*
12. **FRANKOVÁ Z.:** *Sborník materiálů ze semináře uskutečněného dne 11. prosince 2000 – téma: „RODINNÝ A SEXUÁLNÍ ŽIVOT ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH“.* *In Tiskový servis Odboru prevence kriminality MV, březen 2001.*
13. **HOLUŠOVÁ B.:** PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM. *Časopis Policista č. 10/2006. ISSN 1211-7943.*
14. **HUŇKOVÁ M., VOŇKOVÁ J.:** DOMÁCÍ NÁSILÍ V ČR Z POHLEDU PRÁVA. *Justiční akademie ČR, 2004.*
15. **JELÍNEK J.:** K TRESTNĚPRÁVNÍMU POSTIHU DOMÁCÍHO NÁSILÍ. *Kriminalistika, 2005, roč. 37, č. 4. ISSN 1210-9150*
16. **KAPELLA O., CIZEK B.:** DEFINITION VON GEWALT. *In Gewalt in der Familie Gewaltbericht 2001. Wien: Bundesministerium für soziale Sicherheit und Generationen. 2001.*

17. **LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD.** *Chci se dostat na vysokou školu. Pomůcka k přípravě na maturitu a k přijímacím zkouškám na vysokou školu.* Barrister Principál, Brno 1997. ISBN 80-85947-25-0.
18. **LOVAŠ L.:** SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE NÁSILÍ. In Výrost, J. a Slaměník I. *Aplikovaná sociální psychologie II.* Praha: Grada, 2001. ISBN 80-147-0042-5.
19. **METODICKÝ POKYN č. 2/2004 ředitele úřadu SKPV Policejní prezidium**
20. **VOŇKOVÁ J., HUŇKOVÁ M. A KOL.:** DOMÁCÍ NÁSILÍ V ČESKÉM PRÁVU Z POHLEDU ŽEN. ProFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.
21. **ÚSTAVA.** *Chci se dostat na vysokou školu. Pomůcka k přípravě na maturitu a k přijímacím zkouškám na vysokou školu.* Barrister Principál, Brno 1997. ISBN 80-85947-25-0.
22. **Zákon o Policii ČR č. 135/2006 Sb.**
23. **Trestní zákon č. 140/1961Sb.ve znění pozdějších novel a doplňků**
24. [online] www.feminismus.cz [cit. 15.dubna 2000]
25. [online] www.mvcr.cz [cit. 18.srpna 2001]
26. [online] www.mvcr.cz [cit. 15.dubna 2006]
27. **STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR** – [online] [<http://10.8.72.2//nasili/desatero.html> 2001], cit. 5.ledna 2002
28. [online] http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNo de=311
29. **letáčky a informace BKB**
30. **Manuál Bílý kruh bezpečí, ročník 2003**
31. **Letáčky DONA – linka pomoci obětem domácího násilí v ČR, www.donalinka.cz**

Přílohy:

Příloha č. 1: Kasuistika domácího násilí – případ

Příloha č. 2: SARA DN - Pomůcka pro policisty

Příloha č. 3: Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

Příloha č. 4: Statistika trestných činů § 215a trestního zákona

Příloha č. 1: Kasuistika domácího násilí – případ

Policejní komisař zahájil v srpnu 2006 trestní stíhání 73letého muže z Českobudějovicka pro trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst.1, odst.2 písm.b) trestního zákona. Svých činů se měl dopustit v období od 1. června 2004 do 30. března 2006 v místě společného bydliště, kdy opakovaně slovně i fyzicky napadl svoji 58letou manželku. Urážel jí různými vulgarismy, vyhrožoval jí např. tím, že jí urazí hlavu, že živá z domu neodejde, fyzicky ji napadal údery otevřenou dlaní do hlavy i celého těla.

Z výpovědi manželky vyplývá, že ta se v roce 1998 provdala za obviněného a přestěhovala se do jeho domácnosti. Od té doby spolu začali mít potíže. Často se hádali, manžel jí vytýkal, že je pracovně příliš vytížená. Hádky postupně přerostly ve fyzické násilí. Poprvé to bylo v únoru, březnu 1999, kdy od něj dostala facky. Od té doby byla často napadána z různých malicherných důvodů při hádce. V únoru 2002 se rozhodla, že od manžela odejde, vzhledem k tomu, že šel na operaci se srdcem, bylo jí ho líto, a tak s ním zůstala. Napadání ale pokračovalo. V listopadu 2005 došlo k hádce a manžel jí začal kopat do zad a vyhrožoval jí, že „přijde o zaměstnání, urazí jí hlavu a živá z baráku neodejde“. K poslední události došlo na konci března, manžel chtěl, aby s ním šla přes led rybníka, ale ona nechtěla. Když odmítla, udeřil ji do obličeje. To byl impuls, aby si sbalila tašku a odešla. Odstěhovala se, s manželem se několikrát sešli v obchodním domě v Č. Budějovicích, kdy jí sliboval, že se změní. Ona mu to ale již nevěřila. O napadání se nikomu nesvěřila, nikdo to nehlásila, protože se styděla. V práci modřiny zapírala, bála se vše přiznat. V současné době o problému ví její okolí i rodina a ona má obavy z toho, aby manžel něco neprovedl. Začátkem června odjížděla z autobusové zastávky na školení a objevil se tam její muž. Chtěl, aby odevzdala klíče od domu a podepsala, že se zříká veškerého majetku. Dále na ni vytáhl její nahé fotografie s tím, že je rozešle jejímu okolí, rodině a rozvěsí je v práci. V zaměstnání telefonoval s ekonomkou a řekl jí,

že jeho manželka je blázen. Na policii problém nahlásila až poté, co ji k tomu přemluvil její starší syn, a v důsledku toho, že slyšela, že její manžel zabije oba její syny a potom ji. Za dobu jejich společného života si vše nahrával, natáčel, pak sestříhoval a dělal si důkazy proti lidem. Nesměla se stýkat s nikým cizím, ani se sousedy. S těmi neměl dobré vztahy. Na společnou domácnost jí dával 5200 korun a zbytek platila žena ze svého výdělku. Za její našetřené peníze si kupoval náročné koníčky – fotopřístroje, kamery, videa, počítač. Uvádí, že v první řadě dává vinu sama sobě, každý její odpor byl pro něho impuls k agresivitě. Nyní je šťastná, že dokázala ze společné domácnosti odejít.

Z psychologického vyšetření ženy realizovaného znalcem vyplývá, že její intelektové schopnosti posuzované se celkově pohybují v rozmezí pásem průměru a lehkého nadprůměru. Žena je orientována místem i časem. Mechanická paměť na číselný materiál a vizuální paměť odpovídají průměru. Velmi kvalitní je schopnost asociačního učení a paměť na verbálně logické celky. Osobnost posuzované je celkově integrovaná, společensky orientovaná jako introvert, aktuálně se více uzavírá do sebe, má sklony k plachosti, k sociální staženosti. Vnější stresy na ni lehčeji doléhají a musí vynakládat více energie pro udržení duševní rovnováhy. Své pocity nosí v sobě nebo se je snaží nějak vytěsnit, je málo agresivní, málo soutěživá a hůře se prosazuje. Její sebedůvěra je nestabilní, trpí pocity méněcennosti, sebeobviňováním. Jeví značný stupeň kontroly nad svým emočním životem a chováním. Je disciplinovaná a svědomitá. Nižší flexibilita snižuje její schopnost snášet nadměrnou zátěž. Vzhledem k osobnostní konstituci a k proběhlé psychické traumatizaci lze u posuzované detekovat vysoké riziko rozvoje psychosomatických či depresivních poruch. Bližší sociální kontakty navazuje zdrženlivě, opatrně a méně se svěřuje. Neusiluje o dominantní postavení a raději se podřizuje ostatním. Není patrná mstivost vůči obviněnému. U posuzované ženy lze registrovat syndrom týrané ženy s příznaky spadajícími pod posttraumatickou stresovou poruchu.

Z výpovědi 73letého muže vyplývá, že se s ní seznámil v roce 1989, postupně se stýkali a vzali se v roce 1998. Po svatbě vedli bezproblémové a spořádané manželství. Pokud mezi nimi došlo k různosti názorů, přešli to jen pár slovy. Za celou dobu měli spolu pouze dva sváry. Na manželku po svatbě měli v práci vysoké nároky. Chodila domů unavená, ale na jejich manželství to nemělo velký vliv. V roce 2004 jej manželka nutila převést část majetku na ni, což odmítl z morálních důvodů. O tom, že by mělo docházet z jeho strany k týrání jeho ženy, nic neví. Není pravda, že by jí vyhrožoval, o manželce nemá zprávy, žádost o rozvod nepodával. Domnívá se, že odchod jeho ženy byl účelový, chtěla mu maximálně ublížit. Manželka chce jen jeho majetek, v nepřiměřeném množství pojídala prášky Algifen a Brufen, ze zaměstnání přicházela plna negativních poznatků, které nebyla schopna řešit.

Ve znaleckém posudku z oboru zdravotnictví odvětví sexuologie je uvedeno, že posuzovaný využil svého práva nevypovídat ke své osobě. Uvádí, že manželku nikdy fyzicky nenapadl, případné hádky řešil tak, že odešel a vyzněly do ztracena.

Muž je vyučen elektrikářem, v současné době v důchodu, dvakrát ženatý, s dcerou se nestýká, nekouří, nepije, nealkoholové drogy nezkoušel. Rozumové schopnosti posuzovaného jsou průměrné. Patrná je snaha prezentovat se v co nejlepším světle. Žádné chorobné změny nálad a afektů nejsou patrné. Posuzovaný obvinění jednoznačně popírá, manželství s poškozenou prezentuje jako harmonické. Muž podle znalce netrpí duševní chorobu ve smyslu psychózy. Je plně schopen rozpoznat společenskou nebezpečnost jednání, které je mu kladeno za vinu, stejně tak byl plně schopen své jednání ovládat. Je plně schopen chápat smysl trestního řízení a případného trestu. Znalec nenavrhuje žádná léčebná opatření.

V případě se policie opírá o výslechy 6 svědků, kteří vypovídají ve prospěch poškozené ženy. Z vyšetřování vyplývá, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu

a byl spáchán obviněným. Policejní orgán předložil spis s návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci.

(zdroj: spisový materiál SKPV OŘP České Budějovice /2006)

Příloha č. 2: SARA DN - Pomůcka pro policisty

sara dn
pomůcka pro policisty

sara dn

3x5 otázek
na rizikové faktory

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- 1) **OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se na minulé incidenty, na předešlé zákroky PCR, na úrazy apod.*
- 2) **ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda roste intenzita útoků či výhrůžek.*
- 3) **JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLEÍ** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácí násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- 4) **NEVEŘEJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

V případě, že na místě zákroku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zákroku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořádat záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohroženou osobu.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PČR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- poučte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPD o dětech v rodině
- předejte ohrožené osobě kontakt na DONA linku

Tento dokument vydává Bílý kruh bezpečí, o.s. v rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o nontop lineách pomoci obětem domácího násilí“, projekt spolufinancuje Evropská unie a státní rozpočet České republiky.

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBĚ

ODDÍL 1

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobranné chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Umí si ohrožená osoba zajistit bezpečí?**
– riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

www.donalinka.cz – www.bkb.cz – www.domacinasilii.cz

Copyright © 2005 P. R. Kropp, S. D. Hart & H. Belfrage – Copyright © 2006 Bílý kruh bezpečí, o.s.
Kopírování, reprodukce a opětovný přenos jakýmkoli způsobem jsou zakázány mezinárodním právem.

Příloha č. 3: Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

V rozhovoru s obětí domácího násilí může policista (na místě incidentu nebo ve své kanceláři) oběť informovat o základních bezpečnostních opatřeních. Oběť většinou dál sdílí společnou domácnost s násilným partnerem a situace je jinými prostředky obtížně řešitelná. V případě náhlého útoku by oběť měla pamatovat především na své zdraví a život. Bezpečí oběti je základním předpokladem budoucího řešení problému. Policista by měl oběť domácího násilí poučit a informovat o tom:

aby se při incidentu nenechala zavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ nebo kde se nacházejí jakékoli možné zbraně, jako jsou např. kuchyně nebo koupelna. Pokud bydlí na venkově, měla by se vyhnout stodole nebo dílně, kde mohou být uskladněny různé nástroje,

aby si zapamatovala některé z důležitých telefonních čísel, jako jsou nonstop linka pro domácí násilí, policie, regionální linka důvěry nebo azylový dům, aby naučila své děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může rychle pomoci,

aby se svěřila přátelům nebo příbuzným, kterým důvěřuje s tím, že je doma napadána. Je důležité, aby si vytvořila vlastní podpůrnou síť, kde se jí dostane alespoň krátkodobé pomoci,

aby si promyslela a naplánovala únikové cesty ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Dokáže pak lépe reagovat v situaci tísně,

aby si promyslela přijatelné důvody, kvůli kterým by mohla odejít během dne nebo v noci, aby tak nevyvolala ještě intenzivnější násilí. „Možná musíte něco donést sousedům.“ „Možná jste si zapomněla tašku venku v autě.“ Doporučte jí, aby po útoku hned volala policii nebo někoho, komu věří,

aby se předem rozhodla, kam půjde, až se dostane ven z bytu nebo z domu. Měla by si zjistit adresy míst v okolí bydliště, kde mají otevřeno nepřetržitě (policie, hasičská stanice, nemocnice, jiná nonstop služba či prodejna),

aby si promyslela, jak se tam dostane. To je problém obětí domácího násilí na venkově nebo na samotách. (U sebe by vždy měla mít peníze nebo jízdenky). Pokud má auto, bude dobré se ujistit, že je vždy pojízdné. Také kolo je užitečné udržovat v dobrém stavu. V případě útěku s dětmi by kočárek pro děti měl být na dostupném místě,

aby se domluvila s přáteli nebo se sousedy na znamení, které bude signalizovat, že potřebuje pomoc. Může zavolat z okna nebo zvednout telefon a říct: „Došla mi káva.“ nebo „Hrozně mě bolí hlava.“ nebo „Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?“ Doporučte jí, ať se s nimi domluví, aby zavolali policii, pokud uslyší domluvené heslo. Stejně tak je dobré sousedy požádat, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat děti, nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla,

aby si zabalila pohotovostní tašku s penězi, oblečením a důležitými dokumenty. Také ať si uschová drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz (nejlépe na místě mimo dům, kde se k nim může rychle dostat). V nouzové situaci bude možná donucena odejít bez peněženky nebo kabelky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná by si tašku mohla nechat u souseda nebo v kufro auta,

aby přemýšlela, pokud je oběť nepohyblivá nebo v důchodovém věku, která místnost v domě je pro ni nejbezpečnější.

Pokud má oběť malé děti, je možné, že nebude schopna utéci s nimi. V takovém případě by se měla co nejdříve vrátit s policistou a vyzvednout je. Nejenže mohou být v nebezpečí napadení, ale násilník se může rozhodnout, že je použije jako rukojmí. Děti by měly vědět, kde je v bytě nebo v domě bezpečné místo – pokoj,

který lze zamknout – a jak utéci k sousedům, pokud by potřebovaly pomoc nebo chtěly zavolat pomoc. Měly by vědět, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne bránit a chránit oběť. Mohly by přitom být zraněny.

Při náhlém odchodu z domova by si oběť domácího násilí měla vzít s sebou:

- průkaz totožnosti svůj a rodné listy dětí,
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti,
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajimatele,
- pracovní smlouvu / rozhodnutí o důchodu / rozhodnutí pracovního úřadu / rozhodnutí sociálních úřadů,
- rozhodnutí o svěřeni dětí do péče,
- doklady o přístupu k účtu,
- léky, brýle, lékařské předpisy a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních,
- svůj telefonní adresář.

Informujte oběť, aby uschovala jakékoliv důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.). Pokud by byla zraněna, aby vyhledala lékaře, oznámila mu, co se jí stalo a požádalo ho, aby její zranění zadokumentoval.

NONSTOP LINKA DONA

Linka pro pomoc obětem domácího násilí **251 51 13 13**

©2005 Bílý kruh bezpečí

(zdroj: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=311)

Příloha č. 4: Statistika trestných činů § 215a trestního zákona

Statistický výkaz průběhu tr. řízení u Policie ČR za období od 1.1.2006 do 1.10.2006																		
Česká republika																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
														14,41	65	0	0,00	4
Kraj: 02 - JIHOČESKÝ																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	22	22	1	4,55	0	0,00	0	0,00	0	0,00	21	100,00					
Okres: 01 - ČESKÉ BUDĚJOVICE																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	9	9	0	0,00	0	0,00	9	100,00	0	0,00	9	100,00					
Statistický výkaz průběhu tr. řízení u Policie ČR za období od 1.1.2005 do 1.1.2006																		
Česká republika																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	682	682	72	10,57	5	0,73	600	88,17	11	2,18	54	10,69	438	86,73	2	0,40	84,28
Kraj: 02 - JIHOČESKÝ																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	35	35	2	7,69	0	0,00	24	92,31	0	0,00	5	20,83	19	79,17	0	0,00	92,31
Okres: 01 - ČESKÉ BUDĚJOVICE																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	5	5	0	0,00	0	0,00	5	100,00	0	0,00	5	100,00					
Statistický výkaz průběhu tr. řízení u Policie ČR za období od 1.1.2004 do 1.1.2005																		
Česká republika																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	194	194	21	10,83	1	0,52	168	86,25	3	2,17	14	10,14	121	87,69	0	0,00	84,28
Kraj: 02 - JIHOČESKÝ																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	5	5	0	0,00	0	0,00	5	100,00	0	0,00	5	100,00					
Okres: 01 - ČESKÉ BUDĚJOVICE																		
TSK	Název	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prověřováním	Odloženo § 159a/1	Odloženo § 159a/4	Zastaveno § 172/1a,b	Amnestie	Zjištěn pachatel TC	z toho § 159b	Odloženo § 159a/2,3	Sděleno podz. § 179b	Zahájeno tr. stíhání § 160/1	TřazPŘ/ukončeno skutku v %					
185	Trvanicev Zlci ve spol. ování	0	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00					

